

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Andra Kammaren. N:o 35.

Lördagen den 11 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 34, 35, 36, 37, 38 och 39.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 4 i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830.

§ 4.

Vid föredragning härefter af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att oktroj hädanefters icke må lemnas enskilda sedelutgifvande banker, deruti Utskottet hemställt att hvad motionären, Herr J. Pettersson i Alfvesta, i berörda afseende ifrågasatt för närvarande ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af

Herr J. Pettersson, som yttrade: Jag finner, att min motion i år icke fått mera understöd än förlidet år. Det synes mig dock vara ganska beklagligt, att Kongl. Maj:ts proposition om förändrade bestämmelser för enskilda sedelutgifvande banker låter så länge vänta på sig. Jag vill nu visserligen icke göra något yrkande, men jag anser det dock vara olämpligt, att icke den ene så väl som den andre får komma i åtnjutande af samma förmåner, då de ju hafva samma skyldigheter mot staten. Detta är något, som gör intrång i allmän

rätt och fördel. Det vore därför nyttigt, att Kongl. Maj:ts förslag i denna sak komme in redan till nästa riksdag, och under uttalande af denna förhoppning skall jag, som sagdt, icke göra något yrkande.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 18, i anledning af väckt motion om tillägg till 59 § Konkurslagen; och

N:o 19, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående bankaktiebolag och kreditaktiebolag.

§ 6.

Om ändrade grunder för den kommunala rösträtten på landet.

Till afgörande förekom vidare Lag-Utskottets Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om ändrade grunder för den kommunala rösträtten på landet.

Motionären, Herr *J. P. Nilsson* i Kägglå, hade förslagit, det Riksdagen ville för sin del besluta, "att § 11 i Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som motsvarar en tjugondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, och ej i något fall för mer än 1,000 röster."

Med anledning häraf hemställde Utskottet i förevarande utlåtande, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, sådan nämnda § lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna § lyder i Kongl. kungörelsen den 17 Mars 1882, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

§ 59.

*Om ändrade
grunder för
den kom-
munala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och der-
öfver upprätta en längd, upptagande särskildt för hvarje skattskyldig
och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastig-
het utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt
Art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp,
som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar);
för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta
fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan
mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskatt-
ningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt
bifogadt formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas
debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag
§§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommunens röstlängd. I den för
anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund i
följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd skattskyldig icke
eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka
det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden
förvaras.

Efter föredragning häraf anförde

Herr J. P. Nilsson: Lag-Utskottet har i år gått till väga med
samma försigtighet som förlidet år, och jag kan derfor icke vara fullt
belåten med det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag har nemligen
i min motion yrkat, att ingen skulle få utöfva rösträtt inom en kom-
mun för mera än en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter
röstlängden och ej i något fall för mer än 1,000 röster. Detta har
dock icke vunnit Lag-Utskottets understöd. Då Utskottets förslag
likväl är ett litet steg framåt i den rätta riktningen, skall jag icke
annat än yrka bifall till detsamma.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Härefter företogs till behandling Lag-Utskottets Utlåtande N:o 21,
i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående
lösdrifvares behandling.

I förevarande utlåtande hemställde Utskottet att Riksdagen, med
förklarande, att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition icke kunde
bifallas i oförändradt skick, måtte för sin del antaga ett af Utskottet
i ämnet framlagdt, i vissa delar afvikande förslag till lag i ämnet.

§ 1 i lagförslaget hade följande lydelse:

Hvar, som sysslolös stryker omkring från ort till annan utan
medel till sitt uppehälle, må, der ej omständigheterna ådagalägga,

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.*

Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

att han söker arbete, behandlas såsom lösdrifvare på sätt i denna lag sägs.

Till enahanda behandling vare ock den förfallen, hvilken eljest, utan att ega medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant lefnadssätt, att våda deraf uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet.

Barn under femton år må ej såsom lösdrifvare behandlas.

Efter uppläsande häraf anförde

Herr Gustafsson: Det nu föreliggande förslaget till lag för lösdrifvare har naturligtvis tillkommit för att tillmötesgå den mängd af personer, som klandrat den gamla stadgans orättfärdighet och grymhet. Det kan heller icke nekas, att vi genom det nu föreliggande lagförslagets antagande skulle komma till någonting bättre i detta afseende, nemligen att lösdrifvare skulle behandlas mildare än de försvarslöse efter den gamla stadgan. I princip är dock icke något framsteg gjordt, ty här kvarstå fortfarande de orättfärdigheter och grymheter, som funnos i den gamla lagen.

I 1 § 2 mom. heter det: "Till enahanda behandling vare ock den förfallen, hvilken eljest, utan att ega medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant lefnadssätt, att våda deraf uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet." Det är just detta uttryck "utan att ega medel till sitt uppehälle" som är vägen till orättfärdighet och som proklamerar olikheten inför lagen, ty det säges ju att den, som icke har egna medel, han får icke lefva så att våda uppstår för allmän säkerhet, men den, som har medel, får göra det utan straffpåföljd. Att meningen är sådan, det framgår tydligt om vi jemföra det tillägg till 7 § som Utskottet föreslagit. Der säges att, om den, som är dömd till tvångsarbete, kommer i bättre vilkor, så skall han frigifvas. Der står icke något omtaladt, huru han skall behandlas, om hans uppförande förbättrats, om hans lefverne och moral blifvit bättre och om han då skall frigifvas. Utskottet säger också i sin motivering, att om den försvarslöse genom arf eller gäfvä kommit i en bättre ställning, så bör han icke vidare å anstalten kvarhållas. Hans moraliska förbättring betyder således ingenting, men om slumpen gifvit honom ett arf, så får han sin frihet. Således är här, man kan icke neka det, en ren penningfråga om fängelsedörren skall öppnas eller stängas. Det är *penningen*, som öppnar vägen till frihet, men det är fattigdomen, som för till fängelset. För att upprätthålla denna orättfärdighetsprincip har man hittat på att säga, något hvaruti Högsta Domstolens ledamöter enhälligt instämt och med hvilket Utskottets ledamöter förenat sig, att här icke är fråga om straff för en förseelse utan endast om en af samhället vidtagen preventiv åtgärd emot en befarad framtida brottslighet; d. v. s. då den fattige först blifvit varnad, men sedan insatt i fängelse, så frågar han: "hvarför lider jag detta straff"? Man svarar då: "min vän, du lider icke något straff; du är endast föremål för en preventiv åtgärd." Mine herrar, jag vill

icke säga att detta är hyckleri, men nog ser det så ut, då man kallar för preventiv åtgärd hvad som är ett straff.

Jag vill icke göra något yrkande, ehuru väl jag vore beredd der-till, men jag vill endast se huru vida jag vinner något understöd för min uttalade mening. Jag vidhåller fortfarande att efter ordalagen i denna stadga proklameras *olikhet* inför lagen.

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Herr Statsrådet von Steyern: Den föregående talaren har fram-ställt den frågan, hvarför just medellösheten skulle vara ett ovilkorligt kännetecken på sådana personer, hvilka såsom vådliga för allmän ordning och säkerhet skola behandlas som lösdrifvare enligt den nya lagen. Han ansåg detta vara en hårdhet mot den fattige, men der-emot ett privilegium för den mera bergade. Jag får deremot erinra, att här är fråga om en undantagslagstiftning. Man får icke utsträcka de preventiva åtgärderna till andra än sådana, från hvilka en verklig och öfverhängande fara för samhällsordningen hotar. Det är ett fak-tum, som icke kan genom några känsllosamma utjutelser bortresone-ras, att det är endast den medellöse lösdrifvaren, af hvilken i regeln samhället har något att frukta. Han måste såsom hvarje annan in-divid söka uppehålla lifvet; men då han saknar tillgångar och icke vill arbeta, kan han icke göra det på annat sätt än genom tillgripande af olofliga utvägar, genom att tigga, som är förbjudet, eller genom att stjäla, som är straffbart. Jag vill visst ej bestrida, att det kunde göra en och annan, väl försedd med tillgångar, ganska godt att undergå en eller annan månads tvångsarbete; men det är endast i undantags-fall en sådan åtgärd påkallas af samhällets oundgängliga behof, och undantagen berättiga ej att ställa en hel samhällsklass under tvångs-lagar.

För öfrigt vill jag erinra, att hela detta tal om fattigdomens rättslöshet kan vara på sin plats under nuvarande lagstiftning, enligt hvilken arbetslöshet och nöd, äfven oförvållad, kan leda till tvångs-arbete, men det förlorar all sin udd mot en lagstiftning, hvilken, så-som den nu föreslagna, icke träffar någon annan medellöshet än den, som vållats genom ett lättjefullt och vanartigt lefnadssätt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af Herr Talmannen i sådant afseende gifven proposition, blef paragrafen af Kammaren godkänd.

§ 2.

Godkändes.

§ 3.

Denna paragraf var af följande lydelse:

1 mom. Varder någon, innan två år förflutit sedan honom med-delad varning blifvit kungjord, beträdd med lösdrifveri, må han, efter det förhör, på sätt i 2 § 1 mom. sägs, med honom hållits, häktas

Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

och sändas till Konungens Befallningshafvande i länet, dit jemväl afskrift af förhørsprotokollet skall insändas.

2 mom. Konungens Befallningshafvande hälle ytterligare förhör med den häktade och låte i protokoll öfver förhöret anteckna hans lefnadsomständigheter samt införa prestbetyg och läkarebetyg för den häktade jemte beskrifning öfver hans utseende och uppgift å den ort, som efter ty i 10 § sägs skall såsom hans hemort anses. Finnes den häktade hafva gjort sig skyldig till lösdrifveri å tid, som i 1 mom. sägs, må Konungens Befallningshafvande döma honom till tvångsarbete från och med en månad till och med ett år. Har han förut undergått dylikt tvångsarbete eller straffarbete, eller förekomma eljest försvårande omständigheter, må tvångsarbetstiden utsträckas till högst tre år.

3 mom. Pröfvar Konungens Befallningshafvande sådana mildrande omständigheter vara för handen, att den häktade, ändå att han befunnits skyldig till lösdrifveri, icke skäligen bör till tvångsarbete dömas, eger Konungens Befallningshafvande meddela honom förnyad varning samt ställa honom på fri fot; börande varningen kungöras såsom i 2 § sägs.

I fråga härom anförde

Herr P. A. Siljeström: Jag har naturligtvis ingen invändning att göra mot denna lag, som är en väsentlig förbättring af den nuvarande, men jag vill dock tillåta mig göra en liten anmärkning mot densamma.

Jag lemnar derhän huru vida i allmänhet den omständighet, att en person är *misstänkt* för att kunna blifva brottsling, berättigar till att behandla honom såsom nu föreslås och enligt gamla lösdrifvarestadgan redan är medgifvet, men i alla händelser föreställer jag mig att någon så beskaffad person åtminstone icke bör behandlas *hårdare* än en förvunnen brottsling, något som likväl synes kunna ske enligt de bestämmelser, som förekomma i denna paragraf. Här står nemligen, att sådan lösdrifvare, som inom två år efter erhållen varning gör sig skyldig till förnyadt lösdrifveri, kan, om han förut undergått tvångsarbete — om det ock blott vore på en månad — af landshöfdingeembetet åläggas tvångsarbete under en tid af ända till tre år. Om man nu ser efter i strafflagen, hvilka brott beläggas med två års straffarbete, skall man finna, att dylika förbrytelser, som kunna godtgöras med ett sådant straff — såsom minimum eller maximum eller liggande emellan ett minimum och ett maximum — äro bland andra följande, nemligen: stöld, andra gången, inbrott, åtskilliga slag af bedrägeri och förfalskning, stämpling till förräderi, anstiftande af uppror, mened, hädelse mot Gud m. m. Det förefaller mig hårdt att, då så svåra brott som dessa eventuelt icke beläggas af allmänna lagen med högre straff än två års straffarbete, en person blott för lösdrifveri, som dock i sig sjelft icke är något brott, skall kunna beläggas med ända till tre års tvångsarbete. Vål finnes en skilnad mellan tvångsarbete och straffarbete, men antaget äfven, att tvångsarbetet för lösdrifvaren

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

är betydligt mildare än straffarbetet för brottslingen, så torde dock i det hela taget skilnaden icke vara alltför stor, då man ser i den 9 paragrafen, att sådant tvångsarbete kan komma att förrättas i sällskap med för brott straffade personer. Äfven om det, som förekommer i sista paragrafen af förordningen eller att ådömdt arbete kan förrättas i tvångscell, skall anses innebära någon förmildring, så gifver icke ens detta någon synnerligen bättre karakter åt ifrågavarande arbete än åt straffarbetet. Jag har velat påpeka detta, emedan ifrågavarande bestämmelser synts mig innefatta en opåkallad hårdhet mot dessa lösdrifvare; ty hvad man än må säga om dem och om samhällets rätt att akta sig för dem till följd af de brott, som de möjligen kunna komma att begå, så synes det ej fullt rättvist att behandla dem lika hårdt som brottslingar, hvilka redan blifvit förvunna till sådana brott, som jag förut omnämnt.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att för den som första gången dömes till tvångsarbete, tiden för detta arbete icke kan sättas så långt som tre år. Första gången utgör nemligen en månad minimum samt ett år maximum. Det är först när någon förut undergått tvångsarbete och detta icke visat sig verksamt eller också undergått sådant straffarbete, som Herr Siljeström talat om, som tvångsarbete kan ådömas på tre år. Äfven detta maximum är icke obetydligt mindre än hvad som för närvarande är bestämdt, då tiden nu kan utsträckas till fyra år. Antagandet att de, som ådömts tvångsarbete, kunna sammanföras med straffångar, är icke fullt korrekt. Ingen, som undergår tvångsarbete, kan sammanföras med dem, som äro direkt dömda till straffarbete, men väl medgifver lagen, att de till tvångsarbete dömda, som förut undergått straffarbete, må hållas i en och samma arbetsinrättning. I en sådan arbetsinrättning får ej någon arbetsfänge intagas, som förut icke varit för brott straffad.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

§§ 4—6 blefvo likaledes godkända.

§ 7 mom. 1.

Godkändes.

Mom. 2 lydde:

Kommer den, som undergår tvångsarbete, i förändrade vilkor, så att hans qvarhållande vid arbetsanstalten icke vidare är af nöden, ege Konungens befallningshafvande i det län, der tvångsarbetsanstalten är belägen, förordna, att han skall från anstalten frigifvas.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Statsrådet von Steyern: Vid detta moment måste jag för ett ögonblick anhålla om Kammarens uppmärksamhet. Lag-Utskottet

Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

föreslår här ett tillägg till Kongl. Maj:ts proposition, innehållande rättighet för den till tvångsarbete dömda att under vissa villkor kunna före den bestämda arbetstidens slut frigifvas från arbetsanstalten. Äfven nu gällande stadga angående försvarslöse etc., innehåller sådana bestämmelser. Det heter der i 22 §: "Yppas sådan förändring i den för bristande försvar dömdas villkor, att personen ej vidare bör såsom försvarslös anses, varde frigifven. Ej må dock den dömda utlemnas endast på grund af gjordt anbud om laga tjenst, med mindre Konungens Befallningshafvande i orten, efter tillsyningsmans hörande, eller poliskammare, der sådan finnes, pröfvat skäligt anbudet godkänna." Och vidare heter det: "Den för bristande försvar dömda, som under hälften af den bestämda arbetstiden och fortfarande förhållit sig väl, samt eger en genom flit och sparsamhet derunder förvärfvad behållning af 50 rdr banko för man och 33 rdr 16 sk. samma mynt för qvinna, må återfå friheten." Dessa stadganden tillämpas nu på ett mycket liberalt sätt, särskildt i fråga om pröfningen af gjordt anbud om laga tjenst hos någon husbonde. Resultatet har varit, att omkring hälften af de till allmänt arbete dömda frigifvits före den bestämda arbetstidens slut. Detta har visat sig vara en medverkande orsak till talrika återfall i lösdrifveri. Det utståndna arbetet har icke varit nog verksamt, emedan det afbrutits i förtid. Nu vill Utskottet emellertid i den nya lagen införa ett stadgande i samma syfte och detta är, såsom Kammaren hört, hållet i helt allmänna ordalag. Likväl finnes i Utskottets motivering antydtt — och jag har hört samma mening uttalas utaf Utskottets ledamöter — att tillämpningen af den nya lagen borde blifva strängare, än den varit enligt den gamla, så att frigifning i förtid endast i ett ringa antal undantagsfall komme att ega rum. Utskottet säger nemligen, att endast den, som "genom eget arbete samlat *ansenligare* besparing" och den, som "arf eller gäfvat af *någon betydighet* tillfallit under tvångsarbetstiden", eller den, som tages i tjenst af "*någon* för erbjudandet *vederhäftig* person" skall kunna frigifvas. Utan tvifvel hade samma personer fått friheten åter enligt Kongl. Maj:ts förslag, men det hade då skett genom Kongl. Maj:ts beslut i nådeväg, liksom redan nu endast Kongl. Maj:t beviljar afkortning i arbetstiden för den, som blifvit enligt gällande fattigvårdsstadga dömda till allmänt arbete för betlande. Utskottet åter vill uppdraga frigifningsrätten åt Konungens Befallningshafvande i de län, der arbetsanstalter äro belägna. Till hvad jag redan häremot erinrat vill jag lägga, att man med skäl kan hysa betänkligheter i fråga om lämpligheten att medgifva en underordnad myndighet rätt att undanröjda verkställigheten af en annan myndighets utslag, i synnerhet då denna senare myndighet är Högsta domstolen, som, efter besvär, ådömt tvångsarbete. De allmänna ordalag, i hvilka Utskottets förslag hållits, medgifva ock utbildandet af en olika praxis hos olika Konungens Befallningshafvande, hvilket svårigen kan förekommas annorledes än genom utfärdande af särskilda föreskrifter till ledning vid tillämpningen. Jag måste därför fortfarande hålla före, att Kongl. Maj:ts förslag är att föredraga framför Utskottets, i synnerhet som den praktiska verkan af begge torde blifva densamma.

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Skulle Kammaren icke dela dessa betänkligheter, så anser jag det åtminstone ligga vikt derpå, att sättet att behandla den i förtid frigifne blir ett annat än det af Utskottet i 13 § föreslagna. Denna paragraf hänger så nära tillsammans med 7 § 2 momentet, att jag redan nu anser mig böra yttra några ord äfven om 13 §. Utskottet föreslår der: "Hvad i 10, 11 och 12 §§ är föreskrifvet gäller jemväl i fråga om dem, som på grund af stadgandet i 7 § 2 mom. frigifvas."

Deremot har det yrkats af några reservanter, nemligen af en ledamot af denna Kammare Herr Berglöf och utaf två ledamöter från Första Kammaren, att 13 § måtte få en motsatt lydelse, så att hvad 10, 11 och 12 §§ i förslaget innehålla *icke* skulle gälla i fråga om dem, som på grund af stadgandet i 7 § 2 momentet frigifvas. Jag anser det i reservationen föreslagna stadgandet vara vida att föredraga framför Utskottets förslag. Se vi efter hvad 10, 11 och 12 §§ innehålla, så finna vi, att i 10 § stadgas, att den som frigifves, skall förpassas till den kommun, der han har sin hemort, eller eljest skall vistas; i 11 § att, om han saknar tillgång, staten skall bekosta hans resa till hemorten samt hans uppehälle der under minst fjorton dagars tid, äfvensom att, om han har medel innestående å arbetsanstalten, dessa skola öfverlemnas till vederbörande länsman, polismästare eller stadsfiskal för att af dem tillhandahållas honom i mån af behof; och slutligen i 12 §, att den frigifne skall stå under polisuppsigt, så vidt han varit dömd till tvångsarbete i sex månader eller derutöfver.

Jag tänker mig tillämpningen här af i ett af de fall, då enligt Lag-Utskottets förslag frigifning i förtid skall ega rum, det fall nemligen då en för lösdrifveri å arbetsanstalt intagen person fått ett arf eller en gåfva, hvilken ju skall vara "af någon betydenhet" och följaktligen ej gerna understiga ett eller ett par tusen kronor eller en liten hemmansdel. Icke kan det gerna antagas, att han behöfver förpassning till den ort dit han begifver sig för att taga vara på sina egodelar, ännu mindre att staten behöfver bekläda och för viss tid föda honom, i händelse han ej har någon besparing innestående vid arbetsanstalten. Har han sådan besparing, så bör den väl lika som hans hufvudsakliga tillgångar hellre förvaltas af honom sjelf eller hans förmyndare än af närmaste polistjensteman. Och slutligen kan det vara skäl att ställa hemmansegaren eller kapitalisten under polisuppsigt?

Samma svar på samma frågor möta i det säkerligen oftare förekommande fall, att ett arbetshjon lössläppes på grund deraf att han erhållit tjänst hos en pålitlig husbonde, om hvilken man kan vara säker, att han skall draga försorg om honom och egna honom allvarlig tillsyn. Det minsta man kan fordra af husbonden är väl, att han ser till, att han får den frigifne med sig hem. Förpassning bör således ej heller här kunna sättas i fråga lika litet som respengar och allra minst kost under de första fjorton dagarna af tjänstetiden. Ingen är närmare än husbonden att förvalta den frigifnes besparingar och polisuppsigten är öfverflödig för den, som står under daglig tillsyn af en vaksam och allvarlig husbonde.

Men ej nog dermed, att dessa föreskrifter äro öfverflödiga; de kunna äfven tjena till att grumla och förvrida den rätta uppfattning

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

gen af frigifningsstadgandets betydelse. Meningen var ju den, att ingen skulle frigifvas förr än han kommit i så förändrade villkor, att man med temlig visshet kan antaga, att han ej å nyo skall blifva lösdrifvare. Men hvad skall väl myndigheten tänka, då hon ser att lagstiftaren visar det misstroendet mot en sålunda frigifven, att han omgärdar honom med samma skrankor och samma kontroll, som om han icke kommit i förändrade villkor och derföre måst uttjena hela tiden för tvångsarbetet? Myndigheten resonnerar antagligen så, att det icke kan vara så noga med pröfningen, ty hvad som i det fallet brister, afhjelpes lätt genom den kontroll, som står kvar efter frigifningen. I sådant fall skulle man åter råka ut för den frigifning i massa, hvilken just varit hvad både Kongl. Maj:t och Lag-Utskottet velat förekomma.

Herr Berglöfs i hans reservation framställda förslag har äfven det företräde framför Utskottets, att i en §, den 13:de, skulle sammanföras alla lagens stadganden om förtidig frigifning och om sättet, huru med den frigifne skall förfaras; och man behöfde således icke genom att inskjuta ett nytt moment i 7 § afbryta följden af stadganden, som angå frigifning i vanliga fall, eller då den å arbetsanstalt intagne kvarstannat der ända till tvångsarbetstidens slut.

Min hemställan vore derföre, att Kammaren ville afslå det af Utskottet föreslagna mom. 2 § 7 och derefter, när Kammaren kommer till § 13, antingen med bifall till Kongl. Maj:ts förslag alldeles utsluta denna § eller ock antaga den med den af Herr Berglöf ifrågasatta lydelsen.

Herr Thomasson: Det föreliggande Kongl. förslaget till förordning angående lösdrifveri utmärker sig framför nu gällande försvars-löshetsstadga genom den anda af humanitet och af aktning för den enskildes personliga rätt, som ligger till grund för detsamma. I ett fall är dock den af Kongl. Maj:t föreslagna lagen strängare än den nu gällande, nemligen deri, att den icke tillåter frigifvandet af en till tvångsarbete dömd lösdrifvare förrän arbetstiden gått till ända, äfven om inträffade förändringar i hans ekonomiska ställning sådant tillstādja, och då hans kvarhållande vid arbetsanstalten icke längre är af nöden för samhällets trygghet samt således samhället icke heller är berättigadt dertill. Detta har äfven anmärkts af Högsta Domstolen, som föreslagit ett stadgande af hufvudsakligen lika innehåll med det af Utskottets majoritet antagna. Då tvångsarbete för lösdrifveri icke är att betrakta såsom ett straff, utan såsom en preventiv åtgärd mot de faror, som hota samhället från sådana dess medlemmar, hvilka, ehuru de äro medellösa, dock icke söka sig arbete, utan föra ett så beskaffadt lefnadssätt, som står nära gränsen till brott, kan det, enligt min tanke, icke vara rimligt, att det skulle bero på Kongl. Maj:ts nåd, huruvida den, som undergår dylikt tvångsarbete, men kommit i förändrade villkor, så att hans kvarhållande vid arbetsanstalten icke vidare är af nöden, skall frigifvas eller icke. Tvärt om anser jag det vara fullt riktigt att en dylik rätt är honom i lag tillförsäkrad. Jag måste derföre hålla på förslaget i detta afseende. Man kan mot

förslaget dock anföra — och Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet har deremot äfven anfört mycket goda skäl — att en sådan före tvångsarbetstidens slut frigifven person icke bör behandlas på samma sätt som en lösdrifvare, hvilken utstått tvångsarbetet. Jag har derföre ingenting emot, att detta förevarande moment uteslutes och i stället en bestämmelse insättes i § 13 af den lydelse, som Herr Berglöf föreslagit. Jag hade emellertid icke föreställt mig, att man skulle gå till våga på detta sätt, utan trott att man redan vid denna § skulle antaga Herr Berglöfs förslag. Men jag är öfvertygad om, att Kammaren är öfverens med mig derom, att det vore orätt att stämpla ifrågavarande tvångsarbete såsom straff, och jag är derföre förvissad, att Kammaren, när man kommer till 13 §, skall antaga denna paragraf med den lydelse, som Herr Berglöf föreslagit. Jag yrkar derföre för närvarande endast att mom. 2 § 7 måtte utgå.

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Herr Hedin: Jag kan icke underlåta, Herr Talman, att, innan jag yttrar några ord angående den förevarande tvistefrågan, frambära till Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet en gärd af min oförstådda erkänsla för hans åtgärder i denna sak, så väl derför att han intresserat sig för en förbättring i vår inhumana försvarslöshetslagstiftning, ehuru, såsom jag måste konstatera, han och regeringen i denna sak sannerligen icke haft någon påtryckning vare sig från Riksdagen eller den allmänna opinionen, som ock derför att han så resolut, rätt fram och utan alla förbehåll föreslagit att denna del af vår lagstiftning skall läggas under den lagstiftande myndighet, till hvilken den rätteligen hörer, nemligen den som omförmäles i 87 § Regeringsformen. Jag hoppas att, derest Riksdagen kommer att vidtaga en eller kanske två förändringar i Kongl. Maj:ts förslag, Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet icke skall illa upptaga detta, ty han skall i allt fall hafva fäst sitt namn vid en reform, som icke är mindre stor derför, att den icke omfattats af något synnerligt stort allmännare intresse.

Hvad den nu föreliggande frågan angår, håller jag före, att det är i sin ordning att under vissa vilkor tillåta frigifning af en till allmänt arbete eller, såsom det nu heter, tvångsarbete dömd person före den ådömda arbetstidens slut. Man vill ju icke hafva det allmänna arbete, som ådömes för lösdrifveri, betraktadt såsom ett straff, då sjelfva lösdrifveriet icke skall anses såsom ett brott. Jag lemnar derhän, om icke detta mera är en skilnad mellan ord och namn än i sak. Men detta är ju den juridiska uppfattningen. Och med den uppfattningen måste det väl vara riktigt, att frigifning får ega rum, då den orsak upphört, som föranledt tvångsarbetets ådömande. Det är ju så att uti det straff- och fängvårdssystem, som i våra dagar tilldragit sig största uppmärksamheten eller det progressiva systemet, för hvilket Riksdagen för 11 år sedan uttalat sig i en skrifvelse till Kongl. Maj:t, vilkorlig frigifning af en fänge före strafftidens slut ingår såsom ett viktigt moment; och i detta fall är det dock fråga om verkliga brottslingar, till och med de gröfsta. När man anser det vara riktigt, nyttigt och fördelaktigt att i afseende å så beskaffade personer

Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

medgifva frigifning, låt vara vilkorlig, före strafftidens slut, så synes det mig vara så mycket mera billigt att beträffande personer, som *icke* äro dömda för brott och hvilkas tvångsarbete *icke* betraktas såsom straff, låta ifrågavarande vilkorliga frigifning få ega rum.

I betraktande af de skäl, Herr Statsrådet och Chefen för Justitie-departementet anført mot det föreslagna tillägget till § 7, ber jag emellertid, under åberopande af dessa skäl och hvad vice ordföranden i Lag-Utskottet anført, få hemställa om bifall till Herr Thomassons förslag.

Med Herr Hedin instämde Herr *Wieselgren*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner såväl på momentets godkännande, som på dess förkastande, beslöt Kammaren, att detsamma skulle ur författnings-förslaget utgå.

§ 8.

Godkändes.

§ 9.

För denna paragraf hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

Tvångsarbete skall förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt, så ordnad att för brott straffade i allmänhet särskiljas från andra, samt att de dömda varda skilde efter kön, äfvensom att de hållas till lämpligt arbete efter olika arbetsförmåga.

Har fattigvårdssamhälle, enskildt för sig eller gemensamt med annat fattigvårdssamhälle, inrättat tvångsarbetsanstalt, som står under offentlig myndighets tillsyn, då må, der anstaltens stadgar det medgifva, ådömdt tvångsarbete enligt Konungens Befallningshafvandes förordnande der förrättas; och ege fattigvårdssamhälle derfor njuta ersättning af staten, efter ty Konungen pröfvar skäligt.

Sedan paragrafen föredragits, begärdes ordet af

Herr Hedin, som yttrade: Jag kan icke neka till, Herr Talman, att 2:dra stycket i den föredragna 9 § förefaller mig betänkligt eller åtminstone oklart, och jag skulle gerna önska, att detta stycke icke måtte varda af Riksdagen antaget, helst som jag tror, att den ifrågavarande bestämmelsen icke är för lagens ändamål af någon synnerlig stor vikt. Enligt § 8 mom. 2 i nu gällande stadga angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer kan vederbörande myndighet besluta att anlita en för ett helt län eller större del deraf inrättad arbetsanstalt för att der insätta en viss, noga begränsad kategori af såsom försvarslöse till allmänt arbete dömda personer, nemligen mindre arbetsföre personer, hvilka icke varit för brott straffade, således blott en del af sådana försvarslöse, som omhandlas i femte punkten af 6 § 1 mom. Dessutom har förekommit i Stockholm, en-

ligt hvad polismästaren upplyst i en tidningsartikel, att man till intagande på Stockholms allmänna arbetsinrättning dömt personer, som gjort sig skyldige till betleri eller tredska mot fattigvårdsstyrelse. Härefter gör nu den föreslagna nya lagen genom stadgandet i 9 § 2 stycket två märkliga förändringar, dels derigenom att det skulle tillkomma myndigheterna att döma lösdrivare att intagas icke blott på sådana arbetsanstalter, som äro inrättade för helt län eller större del deraf, utan äfven i sådana anstalter, som äro uteslutande upprättade af och för en enda kommun, ett enda fattigvårdssamhälle, och dels derigenom att till intagande i en kommuns, naturligtvis uteslutande i dess fattigvårds intresse upprättade arbetsanstalt, skulle kunna dömas arbetslöse af hvilken kategori som helst, således äfven före detta straffångar. I detta hänseende synes mig lagen vara klar, och jag befarar att, om en sådan bestämmelse blefve antagen, kommunerna skola akta sig för att upprätta arbetsanstalter, hvarmed de naturligtvis afsett att ordna sin fattigvård, när de riskera att få mottaga bland försvarslöse, som dömts till allmänt arbete, äfven sådana, som varit förut för brott straffade. Ja, kan hända en kommun skulle finna sig föranlåten att, om icke helt och hållet, upphäfva en sådan anstalt, så åtminstone förändra dess namn och förändra dess stadgar. Men det är icke nog med detta. Det är ju nu meningen, att den försvarslöse eller lösdrivaren skall varnas eller eventuellt dömas inom det län, der han anträffas, han skall — om uttrycket mig tillåtes — hafva sitt forum inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der han anträffas, oberoende af hvar han har sin hemortsrätt. Är det nu billigt, att den kommun, der dom faller, skall, i fall der finnes en arbetsanstalt, få de derstädes dömda lösdrivarne på halsen? Af en tabell, som bifogats komitébetänkandet, framgår att 1880 dömdes i hela riket för försvarslöshet till allmänt arbete enligt 8 § 2 mom. 687 personer; att af dessa 124 hade Stockholm till sin födelseort; men att i Stockholm dömts 361 af hela antalet, således öfver hälften. Nu saknas uppgift derom, huru många af de i Stockholm dömda hade Stockholm till sin hemort; men jag är säker på, att det antalet, om det ock är större än deras, som här blifvit födde, dock icke uppgår till 361. Skulle nu således, därför att ett antal lösdrivare, som hafva hemortsrätt i andra delar af riket, blifvit dömda här i Stockholm, Stockholms arbetsanstalt hafva skyldighet att mottaga alla dessa? Det förefaller mig icke riktigt, utan synes mig denna rätt att döma till tvångsarbete — så vida det icke är en statens anstalt, utan en kommuns, vare sig ett läns eller ett mindre samhälles upprättade tvångsarbetsanstalt — böra på något sätt begränsas med hänsyn till den dömda lösdrivarens hemort och hemortsrätt? Jag har till och med hört en annan och ännu betänkligare tolkning af detta stadgande, som jag dock icke kan tro vara riktig. Man har sagt, att enär Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i detta fall mindre fungera som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der lösdrivaren gripes, utan såsom hvar i sin stad delegerade att handla på hela samhällets vägnar, så skulle Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunna döma lösdrivare från hvilken ort som helst till intagande på arbetsanstalt icke blott inom sitt eget län utan till arbetsanstalt i annat län. Exempelvis skulle Kongl.

*Om förslag
till lag
angående
lösdrivares
behandling.
(Forts.)*

Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län kunna döma en lösdrifvare, som är hemma i Gefleborgs län, att insättas i Stockholms stads arbetsanstalt. Jag har frågat personer, mycket mera än jag hemma i lagarnes tolkning, om denna sak och fått till svar, att de vore ur stånd att yttra sig derom. Men äfven utan att godkänna sistnämnda förmodan, äro de betänkligheter mot § 9, 2:a stycket, som jag påpekat, i mina ögon så stora, att lagförslaget värde deraf i icke ringa mån minskas. Jag vill dock på samma gång jag yttrar detta tillika förklara, att jag har alltför stort intresse och önskar, att denna lag må komma till stånd, och det redan vid denna riksdag, för att jag skulle genom något ändringsförslag vilja äfventyra densamma. Ehuru första Kammaren nu antagit lagen, så hemställer jag emellertid, om icke Lag-Utskottet skulle kunna omredigera denna § 9 efter det den i sådant syfte återremitterats. Skulle icke Första Kammaren då gå in på den föreslagna ändringen eller möjligen uteslutningen af andra stycket, återstår ju för Andra Kammaren den utvägen att i sista hand antaga äfven detta. Jag föreslår detta med förbehåll likväl för mig att, om icke Kammaren gillar denna behandling af ärendet, utan omedelbart antager § 9 i dess helhet, i angifna syftet väcka motion, så snart det kan ske.

Tills vidare anholder jag emellertid, att Kammaren måtte besluta, att andra stycket af § 9 skall ur lagen utgå.

I detta yttrande instämde Herrar *Hæggström, Vilh. Carlson* och *Johansson* från Stockholm.

Vidare anförde:

Herr Statsrådet von Steyern: Jag tror, att de farhågor, Herr Hedin från kommunernas sida uttalat emot det stadgande, här föreslagits i § 2 momentet, sakna grund. Han fruktade att lösdrifvare af hvilken kategori som helst och deribland äfven f. d. straffångar skulle kunna påtvingas kommunernas enskilda arbetsinrättningar. Från den farhågan bör man kunna värja sig redan i betraktande af den allmänna grundsats, som uttalas i 1 mom. af § 9, att för brott straffade personer skola vid undergående af tvångsarbete hållas skilda från andra. Det är visserligen en sanning, att denna grundsats uttalats endast i fråga om statens tvångsarbetsanstalter, men det lider icke något tvifvel, att från Kongl. Maj:ts sida icke gerna kan sättas i fråga någon afvikelse från samma grundsats, då det gäller enskilda arbetsinrättningar.

Ett ännu säkrare skydd hafva kommunerna deruti, att det beror på de af dem sjelfva antagna stadgar för dessa arbetsinrättningar, om några till tvångsarbete dömda skola der emottagas och i sådant fall *hvilka*. Jag tager för alldeles gifvet, att ingen kommun insätter sådana bestämmelser i dessa stadgar, att derigenom medgifves intagande i arbetsinrättningen af förut till straffarbete dömda lösdrifvare.

Herr Hedin befarade ock, att, då en lösdrifvare enligt lagförslaget skulle dömas, der han anträffas, en kommun, som eger sådan arbetsanstalt, hvarom nu är fråga, skulle, om den tillika har den oturen,

att många lösdrivare der anträffas, få alla dessa, såsom han uttryckt sig, på halsen. Men äfven i detta hänseende har kommunen sjelf saken i sin hand, ty den kan föreskrifva, att inga andra skola vid inrättningen emottagas än de, som i kommunen ega hemortsrätt, och den kan äfven neka att mottaga dessa till större antal, än som vid anstalten utan olägenhet kan herbergeras. Då det sålunda beror helt och hållet på kommunerna sjelfva, hvilka och huru många lösdrivare der mottagas, tror jag icke det ligger någon fara i antagandet af ifrågakomna stadgande. Deremot kan det vara af vikt, att ett sådant stadgande finnes, åtminstone så länge staten icke eger tillräckligt antal arbetsanstalter, utan måste låta en del af de till tvångsarbete dömda verkställa arbetet uti cellfängelserna.

*Om förslag
till lag
angående
lösdrivares
behandling.
(Forts.)*

Herr J. H. G. Fredholm: Då enligt komiterades betänkande sådana tvångsanstalter, som denna punkt afser, icke finnas annorstädes än i Stockholm, och, då enligt hvad nyss blifvit upplyst, det icke är sannolikt, att något fattigvårdssamhälle skall antaga sådana stadganden, hvarigenom Konungens Befallningshafvande kan medgifvas rätt att förordna om tvångsarbets utgörande inom dylik enskild inrättning, förefaller det mig som om nu förevarande punkt icke i en framtid skulle komma att få någon tillämpning om, som nödigt torde blifva. Stockholms stad söker sådan ändring i reglementet för dess arbetsinrättning, att stadgandet i denna punkt ej kan på densamma tillämpas, och vid sådant förhållande synes mig vara skäl att biträda det af Herr Hedin framställda yrkandet, hvarföre jag förenar mig med honom i yrkande på att 2 punkten i 9 § måtte utgå.

Herr Nils Petersson: Jag tror icke heller för min del, att det kan ligga någon fara uti antagandet af sista momentet uti denna paragraf. Den farhåga, här uttalats derom, att man härigenom skulle motverka inrättandet af dylika enskilda arbetsanstalter inom kommunerna, tror jag icke heller skall hålla streck. Såsom redan förut påpekats, är det helt och hållet frivilligt, om och hvilka lösdrivare der emottagas, men derföre torde icke vara skäl att lägga hinder i vägen för möjligheten af deras intagande vid dylika anstalter, i synnerhet som ju antalet af statens arbetsanstalter är alldeles otillräckligt. Då det är ondt om arbetskrafter öfver allt i landet, borde det väl finnas vara med statens intresse öfverensstämmande, att sådana arbetsanstalter i så stort antal som möjligt komma till stånd, så att man sålunda skall kunna tillgodogöra sig de arbetskrafter, som nu gå förlorade vid de särskilda straffanstalterna, der man icke ens alltid har sysselsättning för dem, som der förvaras. Jag anser derföre, att paragrafens senare moment kan blifva både nyttigt och behöfligt och yrkar för min del bifall till paragrafen med den lydelse nu föreslagits.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag vill endast med anledning af Herr Fredholms yttrande erinra, att jag alldeles icke sagt, att ingen kommun skulle komma att öppna sina arbetsanstalter för de till tvångsarbete dömda, men väl att ingen kommun skulle vilja låta dem

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

begagnas för sådana lösdrifvare, som förut undergått straffarbete. Stockholms stad mottager ju redan nu till tvångsarbete dömde i sin försörjningsinrättning, och jag antager derfore, att momentet kan få betydelse äfven för framtiden.

Herr Thomasson: Med återopande af de upplysningar nu lemnats från statsrådsbänken, samt af hvad Herr Nils Petersson i Runtorp nyss yttrat, tillåter jag mig yrka bifall till paragrafen oförändrad.

I likhet med talaren på stockholmsbänken är också jag rädd för att lagen skall falla, och detta tror jag kan inträffa, äfven om man tänker sig det sätt för tillvägagåendet, som Herr Hedin nyss påpekat. — Förkastar Andra Kammaren senare momentet af 9 §, under det att Första Kammaren antager paragrafen i sin helhet oförändrad och Lag-Utskottet, som icke kunnat åstadkomma en sammanjemkning, kommer in till Andra Kammaren och begär lagens antagande i oförändradt skick, *kan* det ju inträffa, att Andra Kammaren vidhåller sitt förut fattade beslut och då faller hela lagen.

För att nu icke utsätta oss för en sådan risk och då de vådor, som framhållits för oss såsom en följd af antagandet af paragrafens senare moment, äro mera skenbara än verkliga, vågar jag hemställa, huru vida icke Herr Hedin skulle vilja återtaga eller åtminstone icke strängt vidhålla sitt förslag?

Herr Hedin: Skulle det gå så som vice ordföranden i Lag-Utskottet nyss yttrade, att vid en hemställan från Lag-Utskottet, att denna Kammare med frånträdande af förut fattadt beslut måtte godkänna jemväl paragrafens 2:dra moment, Andra Kammaren komme att vidhålla sitt ursprungliga beslut, under det att Första Kammaren bifallit paragrafen oförändrad, då skulle, såsom han sade, hela lagen till följd deraf falla; men i så fall berodde ju detta af en så bestämd åsigt hos Kammaren, att vid olika beslut i Kamrarne lagen måste falla. Detta bör dock ej hindra ett försök till ändring af paragrafen, ty försöket kan ju ej vara farligt.

Jag vill vidare erinra derom att enligt den för Stockholms stads arbetsinrättning utfärdade stadga och med tillämpning af bestämmelserna i 9 § 2:dra momentet kunna vederbörande skicka dit hvilka försvarslösa som helst. Häremot invänder man, att det beror på Stockholms kommun sjelf att i så fall få sin stadga ändrad. — Ja väl, det kan nog så vara, men jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att denna stadga är faststeld af Kongl. Maj:t och huru skulle det väl gå, om Kongl. Maj:t tilläfväntyr vägrade att sanktionera en dylik ändring? Jag vill visst ej förmoda, att detta skall inträffa, men jag har dock ansett mig böra fästa uppmärksamheten på att det möjligen *kan* hända, att Kongl. Maj:t anser sig ega att vägra sin stadfästelse.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på antagande af paragrafen oförändrad, och dels

på paragrafens godkännande med uteslutande af sista punkten; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och godkända omröstningsproposition:

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Den, som vill, att 9 § uti det af Lag-Utskottet i Utlåtandet N:o 21 framlagda förslag till lag angående lösdrifvares behandling skall i sin helhet godkännas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat, att sista punkten af omförmälda § skall ur lagförslaget utgå.

Omröstningen utvisade 174 Ja mot 18 Nej; och hade Kammar-
aren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 10

Godkändes.

§ 11 var af följande lydelse:

Kostnaden för hemfärden, när den som undergått tvångsarbete från arbetsanstalten frigifves, äfvensom för uppehälle under färden och nödortförlig beklädnad bestrides af allmänna medel, i den mån den frigifnes vid anstalten inestående tillgångar ej dertill förslå. Ej må den frigifnes tillgångar i vidsträcktare mån för nämnda ändamål anlitas, än att han eger i behåll nödiga medel för uppehälle under minst fjorton dagar.

Medel, som den frigifne kan hafva vid arbetsanstalten inestående, sedan ofvan nämnda kostnad blifvit betäckt, skola enligt anvisning, som bör i passet meddelas, sändas till länsmannen i den ort, dit den frigifne förpassas, eller, om det är stad, till polismästaren eller, der sådan ej finnes, till stadsfiskalen; och hafva desse att ombesörja, att medlen komma den frigifne till godo i mån af behof. Redogörelse för medlen skall årligen insändas till Konungens Befallningshafvande.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Gustafsson: Herr Talman! Mine Herrar! Då det så är, att man fruktar, att lagen icke skall gå igenom, om förändring i densamma vidtages, vill jag icke framställa yrkande om någon sådan. Men jag har velat uttala en protest mot denna paragraf, som i min tanke gör lösdrifvaren orätt. Kommen i håg att, om en person, som

Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)

varit dömd till straffarbete och uttjent sitt straff, har gjort besparingar, får han behålla dem. Men denna paragraf säger, att om en lösdrifvare gjort en besparing, så skall denna tagas för att forsla honom till hemorten med undantag dock af så mycket, som han behöfver till sitt uppehälle under minst 14 dagar. Detta tycker jag vara orätt och jag anser, att staten i stället borde af sina medel betala hemforslingen, om staten anser nödigt att han skall hemforslas.

Jag har blott velat uttala denna protest mot ett stadgande, hvarigenom en lösdrifvare sättes i en sämre ställning än den, som dömts till straffarbete.

Vidare anfördes ej. Paragrafen blef af Kammaren godkänd.

§ 12.

Godkändes.

§ 13.

Denna § lydde enligt Utskottets förslag:

Hvad i 10, 11 och 12 §§ är föreskrifvet gäller jemväl i fråga om dem, som på grund af stadgandet i 7 § 2 mom. frigifvas.

I afgifven, vid betänkandet fogad reservation hade deremot Herr Berglöf föreslagit, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

Kommer den, som undergår tvångsarbete, i förändrade villkor, så att hans qvarhållande vid arbetsanstalten icke vidare är af nöden, ege Konungens Befallningshafvande i det län, der tvångsarbetsanstalten är belägen, förordna, att han skall från anstalten frigifvas. I sådant fall varde han utan förpassning på fri fot stäld och hans vid anstalten innestående medel till honom öfverlemnade; skolande i öfrigt hvad 11 och 12 §§ innehålla icke ega tillämpning på den sålunda frigifne.

Sedan paragrafen, sådan den lydde enligt Utskottets förslag, blifvit uppläst, anförde

Herr Thomasson: På grund af den diskussion, som fördes vid 2 mom. af 7 §, får jag till Kammaren hemställa, att Kammaren ville, med afslag å Utskottets förslag i 13 §, antaga en ny 13 § af följande lydelse:

“Kommer den, som undergår tvångsarbete, i förändrade villkor, så att hans qvarhållande vid arbetsanstalten icke vidare är af nöden, ege Konungens Befallningshafvande i det län, der tvångsarbetsanstalten är belägen, förordna, att han skall från anstalten frigifvas. I sådant fall varde han utan förpassning på fri fot stäld och hans vid anstalten innestående medel till honom öfverlemnade; skolande i öfrigt hvad 11 och 12 §§ innehålla icke ega tillämpning på den sålunda frigifne.”

Medⁿ bifall till den af Herr Thomasson sålunda gjorda hemställan och efter af Herr Talmannen i sådant afseende gifven proposition, beslöt Kammaren, med förkastande af Utskottets förslag, att denna § skulle erhålla sådan lydelse, som i Herr Berglöfs ofvanomförmälda reservation föreslagits.

Om förslag till lag angående lösdrijfvers behandling. (Forts.)

§§ 14 och 15.

Godkändes.

§ 16 var af följande lydelse:

I stad, der poliskammare finnes, utöfvar poliskammaren i fråga om lösdrijfvers behandling den myndighet, som enligt denna lag tillkommer Konungens Befallningshafvande; *dock må poliskammare ej förordna om frigifning enligt 7 § 2 mom.*

I stad, der polismästare finnes, må denne och i annan stad Konungens Befallningshafvande kunna förordna poliskommissarie eller annan polisman att fullgöra hvad enligt denna lag åligger stadsfiskal.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Thomasson: Sedan Kammaren förkastat 2 mom. af 7 § och i stället insatt hvad som deri upptages i en ny 13 §, så torde i den nu föredragna 16 § den förändring böra vidtagas, att hänvisningen till 7 § 2 mom. utbytes mot en hänvisning till 13 §, så att första stycket i 16 § erhåller denna lydelse:

”I stad, der poliskammare finnes, utöfvar poliskammaren i fråga om lösdrijfvers behandling den myndighet, som enligt denna lag tillkommer Konungens Befallningshafvande; *dock må poliskammare ej förordna om frigifning enligt 13 §.*

Herr Ahlström: Jag ber att vid denna § få göra en erinran, som är föranledd af den polisorganisation, som är gällande för det samhälle jag har äran att representera. I Malmö är nemligen förhållandet, att enligt den i Kongl. brefvet den 30 Januari 1873 fastställda ordning någon poliskammare icke finnes, men väl en polismästare. Man hade begärt inrättande af en poliskammare med domsrätt i polismål, men Kongl. Maj:t fann inrättandet af en sådan icke böra ske i den form, som begärdes, utan, hvad dömandet beträffar, hänsköts det till tredje afdelningen af rådstufvurätten. Följden af detta Kongl. bref, som icke innehåller något stadgande om en poliskammare, blef den, att staden visserligen erhöll en polismästare, som eger att å magistratens, såsom den egentliga polismyndigheten, vägnar hafva inseendet öfver handhafvandet af allmän ordning och säkerhet inom samhället, men han har icke befogenhet att behandla lösdriffvare, hvilken befogenhet han icke heller hädanefter, enligt detta förslag, skulle ega.

Jag föreställer mig, att det skulle vara besynnerligt, om i en stad så stor som Malmö, som dertill är gränsstad och i följd deraf får

Om förslag
till lag
angående
lösdrivares
behandling.
(Forts.)

mottaga en mängd lösdrivare, som komma från Tyskland och Danmark, polismästa renicke skulle ega taga någon befattning med dessa lösdrivare utan detta skulle hvila på Konungens Befallningshafvande. Jag antager, att en ändring i det syfte jag anser önskvärdt skulle kunna vinnas genom ett i denna § efter ordet: poliskammare, der detta förekommer, insattes orden: "*eller polismästare*", men jag vill med anledning af de yttranden, som här falts derom, att en liten ändring skulle kunna vålla hela förslaget fall, icke framställa något bestämdt yrkande derom. Jag vill emellertid till ytterligare stöd för hvad jag nu anfört erinra derom, att om det nu föreliggande förslaget oförändradt antages, skulle den enda befattning, som polismästaren i en stad, der poliskammare ej finnes, egde att taga med lösdrivare, vara den, som omförmäles i 11 och 12 §§ samt senare momentet i denna 16:de §; men den väsentligaste befogenheten, som tillhör en poliskammare, skulle tillkomma ej polismästare utan Konungens Befallningshafvande. Förslag till ändring i det af komiterade uppgjorda förslaget i den nu af mig antydda riktningen blef äfven framställt af så väl polismästaren som Konungens Befallningshafvande i Malmö, men lyckades icke tillvinna sig något afseende.

Herr Statsrådet von Steyern: Såsom Kammaren utan tvifvel känner, finnas i åtskilliga städer inrättade s. k. poliskammare, der vissa mindre brott mot strafflagen äfvensom mot ordningsstadgar af-dömas af en polismästare eller polisdomare. Så är förhållandet i Stockholm, Göteborg, Norrköping, Eskilstuna och Karlskrona. Emellertid har Kongl. Maj:t på senare tider icke ansett sig kunna på egen hand förordna om inrättande af så beskaffade poliskamrar, derför att derigenom komme att göras ett undantag från stadgandena i 6 och 23 kapitlen Rättegångsbalken, att underrätt i stad skall bestå af tre ledamöter. När derför från Malmö i början på 1870-talet inkom begäran om inrättande af poliskammare, der en polismästare skulle döma i vissa mål, förklarade Kongl. Maj:t, såsom af den siste talaren nys refererats, att inrättande af en särskild poliskammare med domsrätt öfver s. k. polismål lämpligast kunde ske så, att inom rådstufvurätten bildades en särskild afdelning för behandlande af sådana mål. Ehuru det icke blifvit tydligt utsagdt, var det dock tydligen meningen, att just denna afdelning, der polismästaren är ordförande, skall vara poliskammare i Malmö och att den följaktligen är berättigad att enligt den föreslagna lagen döma lösdrivare till tvångsarbete. Skulle tvifvel i detta hänseende uppstå, kan det lätt hälfvas genom en förklaring af det omnämnda Kongl. brefvet. Deremot kan det ej vara lämpligt att polismästaren i Malmö, som ej eger ensam afgöra ens mindre brottmål eller ordningsmål, skulle tilläggas det vida mer maktpåliggande uppdraget att döma lösdrivare.

Herr Ahlström: Jag är visserligen Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet tacksam för de upplysningar, som nu blifvit af honom meddelade, angående den tillämpning af Kongl. Maj:ts nämnda bref af år 1873, som han ansåg vara den rättigaste. Men om så skulle vara, att sjelfva dömandet af lösdrivare skulle tillhöra rådhusrättens

tredje afdelning, liksom fallet är med egentliga polismål, det vill säga brottmål af mindre art, skulle enligt min tanke polismästaren likväl icke komma att taga någon närmare befattning med lösdrifvarne, ty den närmaste befattningen med dem tillhör stadsfiskalen, och från honom skulle målen öfvergå till poliskammaren. Är det nu meningen, att poliskammaren skall motsvaras af rådhusrättens tredje afdelning, är jag erkänsam för denna tolkning, men jag hade icke kunnat finna detta framgå af Herr Statsrådet och Chefens för Justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet vid ärendets behandling inom Statsrådet, då han der yttrar: "Komiterades förslag i 16 § förutsätter, att, der poliskammare finnes, det alltid är polismästaren, som ensam afgör polismålen. Då detta ej är fallet t. ex. i Malmö, der poliskammaren utgöres af en afdelning af rådstufvurätten, bör den myndighet, hvarom i § 16 är fråga, rätteligen tillkomma poliskammaren". Deraf fick jag den uppfattningen, att Kongl. Maj:t ansåg, att poliskammare verkligen funnes i Malmö, representerad af polismästaren, fastän domsrätten icke tillhörde honom utan rådhusrättens tredje afdelning. Jag är emellertid tacksam för Herr Statsrådets förklaring och skall icke framställa något yrkande.

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt Kammarerna, med bifall till det af Herr Thomasson gjorda yrkande och efter af Herr Talmannen gifven proposition, godkänna paragrafen med den förändring, att uttrycket "enligt 7 § 2 mom." utbyttes mot "enligt 13 §".

§ 17 äfvensom *lagförslagens ingress* och *rubrik* godkändes; hvar-
efter Utskottets i början af utlåtandet gjorda hemställan förklarades
hafva blifvit genom Kammarernas öfver lagförslaget redan fattade beslut
besvarad.

§ 8.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 22 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till Förordning om ändringar i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871.

§ 9.

Företogs till handläggning Andra Kammarernas Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5 (i samlingen N:o 13) rörande de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom, deruti Utskottet, med föranledande af en inom Andra Kammarerna af Herr *J. G. Granlund* i ämnet väckt motion, hemställde, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, huru undervisningen i de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom för närvarande bedrives, och hvilka resultat af densamma hittills vunnits, samt af de upplysningar, som genom undersökningen erhållits, gifva Riksdagen del.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Granlund: Ehuru icke Utskottet i dess helhet tillstyrkt hvad som yrkats i motionen, anser jag mig ändå böra vara nöjd med

*Om förslag
till lag
angående
lösdrifvares
behandling.
(Forts.)*

det slut, hvartill Utskottet kommit, och hembär det min tacksamhet för den sakrika utredning af frågan, det gjort, samt hoppas att de intressanta upplysningar, som Utskottet lemnat i sin motivering, skola vid frågans vidare behandling beaktas, liksom jag hoppas att denna frågas vikt af vederbörande skall behjertas och de ifrågavarande skolorna rättvisligen understödjas af staten mer än som hittills skett. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

I detta Herr Granlunds anförande instämde Herr Toll.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls. Och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 10.

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.*

Till behandling förekom vidare Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, med förslag till förändrad lydelse af 6 och 7 §§ Regeringsformen.

Med nämnda proposition hade Kongl. Maj:t till Riksdagens antagande öfverlemnadt följande förslag till förändrad lydelse af 6 och 7 §§ Regeringsformen:

§ 6.

“Af Statsrådets ledamöter skola åtta vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nemligen:

Ministern för utrikes ärendena för Utrikesdepartementet;

En chef för Justitiedepartementet;

En för Landtförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för armén;

En för Sjöförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civildepartementet;

En för Finansdepartementet;

En för Ecklesiastikdepartementet; samt

En för Landtbruks-, industri- och handelsdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmas af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

§ 7.

Alla regeringsärenden, med undantag af sådana, som i 11 och 15 §§ omförmälas, skola inför Konungen i Statsrådet föredragas och der afgöras.

Öfver de ärenden, hvilka enligt instruktion, som af Konungen utfärdats, blifvit af departementschef afgjorda, skall han till Konungen i Statsrådet afgifva berättelse. Ej må till departementschef afgörande öfverlemnas ärende, som innefattar klagan öfver embetsmyndighets åtgärd.“

Efter föredragning af *mom. 1* i Konstitutions-Utskottets förevärande utlåtande, i hvilket *mom.* Utskottet hemställt, att Kongl. Maj:ts omförmälda proposition icke måtte af Riksdagen bifallas, blef denna Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

I 2:a momentet hemställde Utskottet, att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse af 6 § Regeringsformen:

“Af Statsrådets ledamöter skola åtta vara chefer och föredragande, hvar för sitt departement, nemligen:

Ministern för utrikes ärendena för Utrikesdepartementet;

En chef för Justitiedepartementet;

En för Landtförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för armén;

En för Sjöförsvarsdepartementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civildepartementet;

En för Finansdepartementet;

En för Ecklesiastikdepartementet; samt

En för Landtbruks-, industri- och handelsdepartementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentligen kungjord stadga.

Vid momentet fans dessutom fogad en anmärkning af följande innehåll:

Anm. I händelse hvad Utskottet kommer att i sitt Utlåtande N:o 7 föreslå vinner Riksdagen bifall, kommer paragrafen att erhålla den deri föreslagna lydelse.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Rydin: Sedan Kammaren nu bifallit Utskottets hemställan i första punkten, att Kongl. Maj:ts proposition icke måtte af Riksdagen bifallas i hvad den rör rättighet för departementschef att afgöra vissa ärenden, och då den förändring Kongl. Maj:t föreslagit i afseende på § 6 i Regeringsformen står i så nära sammanhang med den föreslagna förändringen af § 7 i Regeringsformen, att Kongl. Maj:t ansett, att den föreslagna ändringen i § 6 angående departementscheferna berodde derpå, att departementschef finge en sådan myndighet, som Kongl. Maj:t förutsatt skulle medgifvas genom den föreslagna ändringen i § 7, anser jag, att man i frågans nuvarande skick icke kan bifalla § 6 sådan den är till lydelsen här tillstyrkt af Utskottet. Ty onekligt är, att, om departementschefens makt skall inskränkas till en blott rådgifvande och föredragande i dessa ärenden, han får så få göromål, att kretsen för hans verksamhet blifver högst obetydlig. Men Utskottet söker motivera detta förslag dermed, att departementschefen *skulle hafva* en så beskaffad maktställning, att han kunde fatta beslut i en hel mängd frågor. Men den makt, som departementschef redan har i detta hänseende, finnes bestämd i 38 § Regeringsformen och består i att kunna gifva “föreskrifter och erinringar om

*Angående
inrättande
af ett nytt
stats-
departement.
(Forts.)*

verkställighet af utfärdade beslut“, hvilket förutsätter, att Kongl. Maj:t först fattat regeringsbeslut och sedan uppdragit å departementschefen att gifva föreskrifter om verkställighet deraf.

Så långt sträcker sig departementschefens makt för närvarande, men icke längre, och på grund deraf kan han icke få någon så beskaffad verksamhet, som blifvit föreslagen i Kongl. Maj:ts proposition utan ändring af 7 § Regeringsformen. Under sådana förhållanden torde den verksamhetskrets, som enligt detta förslag kunde blifva åt departementschefen öfverlemnad, blifva ganska obetydlig, alldenstund man, hvad särskildt detta departement beträffar, måste ordna så, att särskilda styrelser för landtbruk, för industri och för handel med en själfständig ställning hvar för sig upprättas, der vederbörande chefer skulle ega makt att afgöra en del frågor, så att departementschefen eller också regeringen komme först i andra hand.

På grund af den nära förbindelse, som frågan om förändring af § 7 i Regeringsformen har med frågan om förändring af § 6, anser jag således betänkligheter uppstå mot att antaga förslaget sådant det nu föreligger, i synnerhet som frågan om Kommerskollegij omorganisation ännu icke kommit på den punkt, att regeringen framlagt ett förslag, med ledning hvaraf man kan bedöma, huru denna organisation skall komma att taga sig ut. Derför kan man icke heller nu förutse, hurudan departementschefens makt och myndighet kunde blifva efter denna organisation, samt om förhållandena från regeringens sida kunde ordnas så, att den blefve sådan som här föreslagits.

Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på att våra grannländers, Danmarks och Norges grundlagar medgifva departementscheferna en så beskaffad rätt, som här är ifrågasatt. Vi veta nemligen, att i Danmark behandlas regeringsärendena så, att somliga eger departementschefen rätt att själf afgöra, andra afgöras i ministerrådet utan konungens närvaro och andra åter skola föredragas inför konungen, då han eger att rörande dem fatta beslut.

I Norge har Konungen rätt att åt departementschefen öfverlembna vissa ärendens afgörande på grund af bestämmelserna i 28 § norska grundlagen, deri säges, att ärenden af vikt skola afgöras i statsråd. Derför anser man, att alla ärenden, som icke äro af vikt, icke behöfva föredragas af Konungen, utan kunna afgöras af departementschefen ensam. Men hos oss finnes icke någon sådan bestämmelse. Jag tror det vara svårt att tolka verkställighetsföreskrifterna så, att rätt skulle vara derigenom medgifven Konungen att uppdraga vissa ärendens afgörande åt den föreslagne departementschefen, så att han deri ensam kunde fatta beslut. Och då man ännu har två riksdagar kvar, innan denna sak behöfver slutbehandlas, anser jag det vara af vikt, att frågan i dess helhet nu får falla, så mycket hellre som Utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag till ändring af § 7, och Kammaren genast bifallit densamma, utan att söka vidtaga någon förändring eller modifikation af Utskottets framställning.

Jag yrkar derför afslag på Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Det förhåller sig visserligen så, att i den Kongl. propositionen betraktats såsom förutsättning för det nya departementets inrättande, att departementschefen skulle utöfva en viss beslutanderätt i sådana ärenden, som hittills handlagts af Kommerskollegium eller Landbruksakademiens förvaltningskomité. Att emellertid, då Konstitutions-Utskottet tillstyrkt inrättandet af ett nytt departement, men deremot afstyrkt den föreslagna förändringen i 7 § Regeringsformen, likväl från regeringens sida häremot icke gjorts någon erinran, beror derpå, att den motivering, Utskottet begagnat för sitt afstyrkande af en förändring i 7 §, är så beskaffad, att det af Kongl. Maj:t angifna syftemålet synes kunna vinnas, utan att någon ändring af 7 § behöfver ifrågakomma. I motiveringen till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition har också chefen för Justitiedepartementet uttalat, att det icke lärers lida något tvifvel, att icke Kongl. Maj:t redan har rättighet att åt vederbörande departementschef uppdraga afgörandet af vissa mål. Att chefen för Justitiedepartementet med fullt fog kunnat göra detta uttalande, torde vara temligen naturligt, då en sådan rättighet blifvit af Kongl. Maj:t allt ifrån tillkomsten af nuvarande departementalindelning och äfven tidigare vid många tillfällen utöfvad, utan att, så vidt jag vet, någon erinran derom gjorts af de många Konstitutions-Utskott, som haft tillfälle att granska så beskaffade regeringsbeslut. Jag ber i detta hänseende få erinra om, att chefen för Utrikesdepartementet i alla tider tillsatt vice-konsuler, och jag ber få tillägga, att, ehuru han kallas minister för utrikes ärendena, han ej har någon särskild grundlagsenlig rätt att sjelfständigt afgöra ärenden eller intager i detta afseende annan ställning än hvarje annan departementschef.

Likaså hafva cheferna för Civil- och Ecklesiastikdepartementen länge haft beslutanderätt i vissa ärenden. Till och med så viktiga ärenden som tillsättande af hela tjenstemannastater, såsom landbruksingenjörer, geologer och kartografer, hafva varit beroende endast af departementschefens beslut. Ecklesiastikministern tillhör att förordna folkskoleinspektörer, och så nyligen som nästlidet år har Kongl. Maj:t uppdragit åt finansministern att tillsätta justerare af mått och vikt. Så pass viktiga ärenden som tjenstetillsättningar har Kongl. Maj:t således hittills ansett kunna uppdragas åt departementschef att handlägga, en mängd andra ärenden att förtiga. Konstitutions-Utskottet har också tydligen förklarat, att det anser en viss rättighet för departementschef i detta afseende förenlig med vår grundlag. Då Kongl. Maj:t nu icke åsyftat annat än att sådana ärenden, som hittills afgjorts af Kommerskollegium eller Landbruksakademiens förvaltningskomité, skulle i framtiden, i stället för att blifva regeringsärenden och föredragas i Statsrådet, kunna afgöras af vederbörande departementschef, så har Konstitutions-Utskottet icke i grundlagen funnit hinder för ett sådant arrangement, och därför har också Utskottet ansett den af Kongl. Maj:t föreslagna ändringen i 7 § vara obehöflig för ifrågavarande ändamål. Det är under så beskaffade förhållanden jag icke kan finna, att något hinder möter att bifalla förslaget om inrättande

*Angående
inrättande
af ett nytt
stats-
departement
(Forts.)*

Angående
inrättande
af ett nytt
stats-
departement.
(Forts.)

af ett nytt departement, oberoende af att ingen förändring göres i 7 § Regeringformen.

Herr Grefve Sparre: Efter hvad Hans Excellens Herr Statsministern redan yttrat torde mitt uppträdande kunna anses öfverflödigt. Jag kan dock icke underlåta att gent emot den förste talaren erinra, att hans resonnement synes mig föga hållbart. Han sade, att som frågan om Kommerskollegii omorganisation ännu icke vore afgjord, så vore det icke skäl att nu antaga den förevarande Kongl. propositionen. — I min tanke kan denna sats helt och hållet omvändas, så att man med mera skäl kan säga, att det icke är rätt lämpligt att afgöra frågan om Kommerskollegii omorganisation förr än frågan om det föreslagna nya statsdepartementet är afgjord. Den komité, som varit tillsatt för att afgifva utlåtande i frågan om Kommerskollegii indragning, yttrade precis detta. Den sade, att det enda vilkor, hvarunder beslut om Kommerskollegii indragning kunde fattas, vore att inrättande af ett nytt statsdepartement blefve beslutadt, och det lär också utan tvifvel blifva mycket svårt för Riksdagen att fatta beslut rörande samma ämne utan att det är på förhand bestämdt, åt hvilken myndighet de ärenden, som nu tillhöra Kommerskollegii handläggning, skola öfverlemnas. Frågan om Kommerskollegii indragning är så gammal, och meningarna om en dylik åtgärds nytta hafva visat sig så enhälliga, att jag föreställer mig att frågan derom knappast kan blifva föremål för vidare diskussion. Under en lång följd af år har Riksdagen allt jemt påyrkat minskning af de förvaltande verkens antal, och åtminstone de af oss, som varit en längre tid vid Riksdagen, känna allt för väl, hvilka strider, hvilka anmärkningar och hvilka anfall, som regeringen varit utsatt för just af den anledning, att regeringen dröjt med genomförande af denna indragning. Kan det väl vid sådant förhållande, då regeringen till denna Riksdag framkommit med ett förslag, som möjliggör denna indragning, vara lämpligt att Riksdagen derpå svara, att den icke vill till afgörande företaga frågan om inrättande af ett nytt statsdepartement förr än frågan om Kommerskollegium är afgjord, under det Riksdagen på samma gång måste erkänna, att frågan om Kommerskollegium icke kan afgöras förrän frågan om inrättande af ett nytt statsdepartement är afgjord. Konstitutions-Utskottet har upplyst, att denna fråga allt sedan 1868, eller således redan i 17 år, stått *på dagordningen*. I sjelfva verket är det vida längre som den åtminstone varit på tal. 2 gånger har densamma varit föremål för framställning från regeringens sida till Riksdagen, 4 eller 5 särskilda gånger hafva motioner derom väckts inom Riksdagen, och vid den sista riksdagen beslöt denna Kammare med öfverväldigande majoritet, i strid emot hvad Konstitutions-Utskottet då i sitt utlåtande tillstyrkt, den förändring, som nu är af regeringen föreslagen. Det går i allmänhet icke synnerligen fort med reformer hos oss, men skola vi streta så som vi gjort med denna fråga, så blir följden slutligen, att man blir så trött och utmattad, att man ger alltsammans på båten.

Nytan af denna reform är så allmänt erkänd, att något ytterligare bevis därför näppeligen behöfver anföras. Hushållningssällska-

pens ombud, det allmänna svenska industriidkaremötet och de allmänna svenska landtbruksmötena hafva alla enstämmigt begärt denna reform, och, såsom jag redan nämnt, den komité som af regeringen varit tillsatt för att yttra sig i frågan om Kommerskollegii ombildning, har äfven uttalat samma mening. När nu, sedan frågan 17 år stått på dagordningen, Kongl. Maj:t framställt proposition om den så allmänt påyrkade reformen, skall då Riksdagen afslå förslaget derom, endast därför att Konstitutions-Utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag om Kongl. Maj:ts rätt att uppdraga vissa ärendens afgörande åt departementscheferna? På sätt Konstitutions-Utskottet ådagalagt och Hans Excellens Herr Statsministern äfven erkänt, är en dylik förändring i grundlagen fullkomligt obehöfelig, då det redan nu kan ske och under en lång följd af år har så tillgått, att Kongl. Maj:t uppdragit åt vederbörande departementschef att afgöra vissa mindre viktiga ärenden, hvarjemte Konstitutions-Utskottet, för den händelse det skulle anses behöfligt att i detta afseende gå något längre än hittills, anvisat den utvägen att, med begagnande af 87 § Regeringsformen, vidtaga erforderliga åtgärder härför. Det synes mig blifva vida lämpligare att, sedan dithörande ärenden blifvit öfverförda till det nya departementet för jordbruk och näringar, Kongl. Maj:t fattar sitt beslut om hvilka slags ärenden, som ega den mindre betydighet, att de kunna öfverlemnas till departementschefens afgörande, hvaremot jag anser fullt riktigt, att man tvekar att redan på förhand införa i grundlagen en bestämmelse i detta hänseende, helst då, om den dagliga erfarenheten visat att en dylik anordning är nödig och nyttig, den kan genomföras utan någon ändring i grundlagen endast, på sätt Konstitutions-Utskottet framhållit, med begagnande af 87 § Regeringsformen. Vid sådant förhållande kan jag icke finna något skäl att på grund allenast af några dubier, hvilkas obefogenhet så väl Hans Excellens Statsministern som Konstitutions-Utskottet påvisat, afslå en reform, som så länge varit ett önskningsmål. Jag anhåller om bifall till Konstitutions-Utskottets hemställan.

Herr *Granlund* förenade sig med Herr Grefve Sparre.

Vidare yttrade:

Herr Rydin: Om det vore så, att den tolkning Utskottet gifver af en grundlag i och med detsamma vore lag, då skulle man kunna resonnera så, som den siste ärade talaren gjorde. Men förhållandet är icke sådant, att en tolkning af Konstitutions-Utskottet kan gifva den ringaste anledning att tyda denna paragraf i ren strid emot hvad Utskottet tillstyrkt, nemligen att Kongl. Maj:ts förslag till ändring af 7 § skall förfalla och således departementschefen *icke* skall få en så beskaffad makt, som blifvit af Kongl. Maj:t begärd. Det är klart, att emot detta kan icke åberopas den tolkning, som finnes i Utskottets utlåtande. Nu är frågan: kan en sådan uttydning vara fullkomligt berättigad? Det heter i utlåtandet: "departementschefens ställning såsom Konungens rådgifvare lär icke få anses oförenlig med hans verksamhet såsom förvaltningsorgan med sjelfständig beslutanderätt." Då är frågan: huru förhåller sig detta stadgande i jemförelse med

*Angående
inrättande
af ett nytt
stats-
departement.
(Forts.)*

*Angående
inrättande
af ett nytt
stats-
departement.
(Forts.)*

hvad som finnes i 34 § föreskrifvet? Det heter nemligen der: "leda-
mot af Statsrådet må icke tillika annat embete utöfva". Det här
föreslagna embetet måste väl vara ett "förvaltningsorgan med sjelf-
ständig beslutanderätt". Men då departementschefen icke får utöfva
en sjelfbeslutande förvaltningsmyndighet, så frågas: huru kan man
enligt grundlagen framställa en tolkning sådan som Konstitutions-
Utskottets? Det heter vidare i motiveringen, att åt departementschefen
kan uppdragas afgörande af vissa ärenden, hvilkas föredragning icke
påkallar någon regeringshandling utan kunna afgöras af Statsrådet
ensamt. Men man kan icke få ett departementsärende förr än ett
regeringsbeslut föregått. Departementsärendet är, om jag så får säga,
ett korollarium till ett regeringsbeslut. Ett sådant beslut måste först
förefinnas; sedermera kan Kongl. Maj:t på grund af 38 § uppdraga
åt departementschefen vissa verkställighetsföreskrifter. Det håller icke
streck att tänka sig först ett departementsärende och sedan ett rege-
ringsbeslut, ty grundlagen vet icke utaf något departementsärende. En
ytterligare betänklighet ligger, enligt mitt förmenande, i Utskottets
antagande, att åt departementschefen kan uppdragas att vare sig i
sista eller "näst sista" instans afgöra vissa ärenden. Enligt vår grund-
lags bestämmelser har ej departementschef rättighet att afgöra vissa
saker i *näst sista* instans, så att öfver dessa ärendens afgörande
klagomål kunna fullgöras hos regeringen. Grundlagen vet icke utaf
departementschefen i annan egenskap än såsom rådgifvare, föredra-
gande och verkställande af regeringens beslut. Längre sträcker sig
icke hans makt. Han har icke en sådan myndighet, att han skulle
först afgöra ärendet, och sedan ändring i detsamma kunna begäras
hos Kongl. Maj:t. Om vi se på innehållet af 106 § Regeringsformen,
så står der, med afseende å ansvarigheten för departementschef såsom
sådan, att han skall ställas till ansvar för underlåtenhet att vägra
kontrasignation å beslut, som strider mot Regeringsformen, och enligt
§ 8 i ansvarighetslagen straffas med embetets förlust en sådan urakt-
låtenhet, hvaremot alla andra embetsfel, som han i egenskap af före-
dragande kan begå, endast hafva till påföljd användning af Regerings-
formens § 107. Om nu departementschefen hade en särskild makt,
så skulle han ju kunna fatta beslut, som vore stridande emot Rege-
ringsformen, utan något embetsmannans ansvar. Det vore då särdeles
beqvämt för regeringen att säga till departementschefen: "detta ärende
taga vi icke upp i Statsrådet, utan det får af Eder afgöras, ty
det är ett departementsärende! Då har han icke något annat ansvar
än efter Regeringsformens § 107. Det ligger således i sjelfva an-
svarigheten ett hinder för att departementschefen skall kunna till-
erkännas en sådan makt som den af Konstitutions-Utskottet an-
taga.

Med anledning af Grefve Sparres tal om lämpligheten af den vid
sista riksdag föreslagna förändringen ber jag få erinra, att då var
frågan om kommunikationsväsendets förenande med näringar under ett
departement. Då kunde man säga, att detta vore ungefärligen lämpligt
för en persons verksamhet, hvilket nu icke är fallet, sådant för-
slaget nu föreligger. Om det ej skulle vara i departementschefens

makt att ensam besluta i sådana ärenden, skulle det föreslagna departementet icke få den betydelse man förmenat.

Slutligen synes det mig, att, så länge nu rådande förhållanden existera med afseende på administrativ justice, eller att en mängd frågor, som beröra enskilda personers rätt, i administrativ väg ej kunna afgöras af departementschefen ensam, det icke kan vara lämpligt att reducera de konsultativa statsrådets antal till två, af hvilka den ene kan vara statsminister. Under sådana förhållanden blifver kontinuiteten i afseende på rättstillämpningen hvilande endast på *ett* statsråd, och detta kan väl icke vara lämpligt. Då dertill kommer, att vi ännu hafva två år kvar af denna riksdagsperiod, hvarunder vi sålunda kunna afvakta kommerskollegiifrågans lösning, och då Konstitutions-Utskottet icke kunnat tillstyrka hvad regeringen bestämt såsom villkor för inrättandet af det nya departementet, anser jag fortfarande icke skäl att nu fatta beslut derom.

*Angående
inrättande
af ett nytt
stats-
departement.
(Forts.)*

Herr Hedin: Jag anhåller att få till alla delar instämma, ja, jag vill, såsom fransmannen säger, med båda händer underskrifva, hvad den ärade representanten för Upsala nyss yttrat om betydelsen eller rättare betydelselösheten af Konstitutions-Utskottets motivering. Så går det alltid, då man icke vill tala rent ut hvad man menar. Konstitutions-Utskottet har icke afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag till ändring af 7 § Regeringsformen, därför att det ansåg denna förändring obehöflig, utan därför att det ansåg densamma vådlig för bevarande i vårt land af konstitutionel lag och skick. Ty derom voro alla Konstitutions-Utskottets ledamöter ense, med undantag endast af en ledamot från Första Kammaren, ordförande på samma gång hos bankofullmäktige och i den svenska styrelsen för Luleå—Ofoten-jernvägsbolaget. Men hvarför har då icke Konstitutions-Utskottet sagt detta rent ut? Det ligger nära till hands att antaga, det Konstitutions-Utskottet icke genom något uttalande i denna rigtning velat bryta stafven öfver åtgärder, som Kongl. Maj:t i förgångna tider och senast under förlidet år vidtagit i en rigtning, som jag i mina reservationer vid de två föreliggande utlåtandena betecknat såsom grundlagsvidrig. För öfrigt anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Jag måste först vända mig mot den ärade upsalarepresentanten, ty jag kan icke undgå att anse hans sista resonnement vara ännu mera kuriöst än det första. I 34 § Regeringsformen säges: "Ledamot af Statsrådet må icke tillika annat embete utöfva, ej heller några inkomster deraf uppbära." Om nu ett nytt departement för landtbruket skulle inrättas, och chefen därför erhöles bemyndigande af Kongl. Maj:t att med beslutanderätt handlägga vissa smärre mål, t. ex. angående landtbruksingenjörerna, så kan man väl därför icke, såsom Herr Rydin sade, påstå, att departementschefen förvaltade ett annat embete än statsrådsembetet, och att nämnde paragraf förbjuder honom detta. Ty det är just *hans eget* embete, han då utöfvar. Med sådant resonnement, som det af Professor Rydin här begagnade, kommer man sannerligen icke långt.

Samme talare kritiserade vidare Konstitutions-Utskottet, därför

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

att det sagt, att Konungen kunde uppdraga åt departementschefen att afgöra vissa ärenden i sista eller näst sista instansen. Det har redan blifvit upplyst, att Kongl. Maj:t i regeringen uppdragit åt statsråd att afgöra vissa ärenden, och efter min uppfattning af Regeringsformens föreskrifter eger Kongl. Maj:t obestriddligen dertill rätt. I 89 § säges: "*Vill Konungen åt Riksdagen öfverlemna att gemensamt med Honom något afgöra, som rikets allmänna styrelse rör*", etc. I följd deraf kan Konungen i statsrådet afgöra frågor, som röra rikets allmänna styrelse. Konungen är således också alldeles oförhindrad att till ett statsråds afgörande öfverlemna vissa ärenden, såsom t. ex. de, hvilka förut afgjorts af Landtbruksakademiens förvaltningskomité och dylika småsaker. Men vill man gå ännu längre i detta hänseende, så har Konstitutions-Utskottet anvisat den väg, som skall beträdas.

Herr Rydin talar vidare om "regeringsärenden". Den paragraf i grundlagen, som talar om regeringsärenden, nemligen § 7, säger: "Alla regeringsärenden skola inför Konungen i Statsrådet föredragas och afgöras." Om man nu icke vill bestämma, att en obetydlighet, t. ex. någon småsak i fråga om landtbruk, icke är ett regeringsärende, så finnes icke något hinder i grundlagen därför. Och så har jemväl Konstitutions-Utskottet tolkat saken.

Att kommunikationsväsendet icke blifvit lagdt till detta nya statsdepartement, derom framställde talaren vidare en anmärkning. Jag tillstår, att jag för min del finner denna åtgärd af Kongl. Maj:t ganska beaktansvärd. Civildepartementet skulle fortfarande komma att handlägga andra dermed beslägtade frågor, t. ex. anläggning eller omläggning af landsvägar eller antagande af andra kommunikationer. Hvarför skulle då icke samma departement behålla vårdnaden om kommunikationsväsendet i sin helhet. Det vore fullt riktigt, om så skulle blifva. Då dessutom genom det nu föreliggande förslaget Civildepartementet skulle lättas genom borttagande af en väsentlig del af de bördor, som nu hvila på detsamma, synes mig fullt lämpligt att behålla kommunikationsväsendet vid Civildepartementet.

De skäl, som nu anförts mot detta förslag, synas mig därför så sökta, att jag icke ens kan riktigt fatta dem. Den siste ärade talaren antydde, att derigenom skulle ske något ingrepp i Riksdagens myndighet och makt att inverka på regeringsärendena. Men rikets administration och dess allmänna hushållning är ju enligt 89 § regeringsformen Konungens ensak. Konungen måste på grund deraf, sedan departementalstyrelsens införande, vara fullt befogad att bestämma om fördelningen af ärendena och säga, hvilka ärenden som skola af departementschefen afgöras. Departementschefen har redan nu, såsom förut nämnts, en sådan afgörande makt i en mängd saker. Här är således icke fråga om något nytt, utan endast om att fullfölja en bana, som blifvit redan förut beträdd. Om man vill gå längre, så skulle man öfverlemna åt Kongl. Maj:t att enligt 87 § Regeringsformen jemte Riksdagen utöfva bestämmanderätten. Det vore också lämpligare att så skedde, och saken kunde så något hastigare afgöras än genom att vidtaga en grundlagsförändring, som alltid fordrar en tid af två riksdagsperioder. Derigenom skulle i synnerhet i fråga om sådana här

afgöranden eller behandlingar af vissa ärenden ett onödigt dröjsmål åstadkommas, och detta skulle verka olämpligt med afseende å ärendenas gång.

Herr Talman! Jag fortsätter vördsamt mitt förut framställda yrkande.

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

Herr Friherre Nordenskiöld: De frågor, som nu föreligga till behandling, hafva redan varit föreslagna under sju olika riksdagar, omfattande en tid af nära trettio år, och de hafva, åtminstone på senare tider, alltid omfattats med stor förkärlek af representationen, äfven om en eller annan anledning städse förorsakat, att förslagen icke blifvit godkända. Det att denna fråga så ofta återkommit är en följd af den mångsidiga utveckling, som näringarne i alla civiliserade länder under senaste tider erhållit och som allt mer och mer oafvisligen fordrar, att dessa näringar skola vara representerade i Konungens råd af en person, hvars studier och begåfning gjort honom mera lämplig att behandla sådana ärenden än en person, som hufvudsakligen egnat sig åt t. ex. administrativrätt eller finansförvaltning i mera inskränkt mening. Att nu förkasta förslaget till förändring af § 6 på grund deraf, att Utskottet ansett sig icke kunna godkänna den föreslagna förändringen af 7 § Regeringsformen, synes mig vara ett svepskäl. Det mål, som åsyftas genom den föreslagna förändringen af 7 §, kan ju vinnas i allt fall genom att fortfarande tolka ordet "regeringsärenden" i grundlagen på sedan en lång tid tillbaka häfdvunnet sätt. Om man icke anser detta tillfredsställande, så har man ju tillfälle att vid någon af de tvenne återstående riksdagarna af denna riksdagsperiod föreslå en grundlagsförändring, genom hvilken det med den nya redaktionen af 7 § åsyftade målet skulle nås. Jag vill dock nämna att, så vidt jag rätt uppfattat den diskussion, som förts i Utskottet, Utskottet icke var så enigt, som en föregående talare nämnde, i att finna en förändring i 7 § Regeringsformen samhällsvärdig. Åtminstone fans det ännu en ledamot, som var af motsatt åsigt. Men i ett hänseende voro alla ense, nemligen att den föreslagna nya redaktionen af 7 § var synnerligen olyckligt funnen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydin: Då jag citerade 34 § Regeringsformen, ville jag dermed visa hvilken grundsats som i grundlagen blifvit uppställd i afseende på departementschefs ställning. Han kan icke enligt grundlagen på en gång vara ett regeringens underordnade organ och tillika departementschef, rådgifvare och föredragande; och det skulle han ovillkorligen blifva, om de nu ifrågasatta byråerna skulle införas under detta departement under hans omedelbara chefskap. I ett fall skulle *han* besluta, i ett annat fall skulle *byråchefen* besluta. Det blefve en ganska besynnerlig blandning af beslutande makt och icke beslutande makt, och det beror derpå, att man icke vid förslagets uppställande tänkt sig in i frågans samtliga detaljer, utan något för oförberedt framlagt detsamma.

Med afseende på hvad Grefve Sparre yttrade om 89 § Regeringsformen, ber jag få nämna, att Konungen tillika med Riksdagen visser-

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

ligen eger makt att besluta angående rikets styrelse, men att denna makt icke får gå utom de i grundlagen utstakade gränser. Riksdagen kan sålunda icke fatta ett sådant beslut, hvarigenom en i grundlagen bestämd myndighets karakter förändras.

Vidare nämnde Grefve Sparre, att det är departementsärenden och icke regeringsärenden, som skola på detta sätt afgöras. Grundlagen vet icke af några departementsärenden. Detta framgår mycket tydligt af 7 § Regeringsformen, der det står att "alla regeringsärenden, med undantag af sådana, som i 11 och 15 §§ omförmälas, skola inför Konungen i statsrådet föredragas och der afgöras". Dessa i 11 och 15 §§ omförmälda regeringsärenden äro ministeriella och kommandomål. Några andra ärenden, som skola afgöras utanför Statsrådet, vet Regeringsformen icke af. Men i 38 § finnes införd den bestämmelsen, att vederbörande departementschefer ega rätt att gifva erinringar och verkställighetsföreskrifter, som äro mera detaljerade föreskrifter, som kunna läggas till ett regeringsbeslut. Det är dessa erinringar och föreskrifter, som departementscheferna redan nu äro berättigade att gifva, men längre sträcker sig icke deras befogenhet. Sedermera blir det en annan fråga, huru vida de uppdrag, som af Kongl. Maj:t i vissa fall lemnats till vederbörande departementschef att gifva speciella föreskrifter, skola betraktas endast som sådana, eller huru vida de kunna anses innebära något mera. Men hvad som är alldeles gifvet, det är att departementschef icke på några vilkor får fatta ett så beskaffadt beslut, att det, när ärendet sedermera kommer till regeringen, kan göras om igen. För en sådan behandling af regeringsärendena finnes icke det ringaste stöd i grundlagen, och om en så beskaffad makt skulle lemnas departementschefen, måste man ovilkorligen ändra ansvarighetslagens för statsråd § 8, som endast för det fall att departementet vägrar sin kontrasignation, när han finner ett Konungens beslut vara stridande mot Regeringsformen, straffas med embetets förlust.

Man har sagt, att detta förslag bör bifallas, därför att denna fråga så ofta återkommit. Ja, det är sant, men den har lika ofta förekommit i samband med frågan om departementschefernas utvidgade makt och myndighet. Enligt min åsigt är det af ganska stor vikt, att departementscheferna få en utvidgad makt, men för uppnående af detta ändamål är det nödvändigt, att det på något sätt i grundlagen uttryckes att departementscheferna kunna erhålla en sådan makt. I norska grundlagen är det föreskrifvet, att endast frågor af större vikt skola afgöras i statsrådet. Jag tror att det vore ganska välbetänkt, om äfven i vår grundlag blefve införd en liknande bestämmelse. Enligt min åsigt bör dock Riksdagen icke antaga Kongl. Maj:ts förslag sådant det nu lyder, ty det torde vara nödvändigt att i dess redaktion först göra några förändringar. Till följd af detta förhållande och i afseende å hvad den föregående talaren yttrade derom att redaktionen vore så olyckligt funnen, vill jag nämna att, om Utskottet varit intresserad för sjelfva saken, Utskottet också hade kunnat säga i hvilket fall den borde hjälpas och framlägga ett bestämdt förslag för att derigenom visa den väg regeringen hade att gå. Men så har icke

skett. Jag anser det därför icke vara skäl att antaga detta stympade förslag till förändring af ifrågavarande grundlagsparagraf, som nu föreligger, utan att vi böra afvakta tiden, tills ett fullständigare och mera förberedt förslag framlägges.

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

Herr Hedin: Jag har att erkänna och afbedja ett misstag. Det förhåller sig verkligen så, att förutom den af mig omnämnde utskottsledamoten från Första Kammaren äfven en enda ledamot från Andra Kammaren röjde sympatier för det Kongl. förslaget om ändring i 7 § Regeringsformen. Jag hade råkat att glömma detta, förmodligen af det skäl att den ärade ledamoten sjelf vid dessa sina sympatier fäste så ringa vikt, att han icke ens brydde sig om att reservera sig, fastän frågan gälde ett af Kongl. Maj:t framställt förslag till en grundlagsändring.

Herr Grefve Sparre: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång måste begära ordet i denna fråga, men jag fann mig dertill nödsakad af den ärade representantens från Upsala senaste yttrande. Han läste upp 7 § Regeringsformen, som stadgar att alla regeringsärenden, med undantag af sådana som i 11 och 15 §§ omförmälas, skola inför Konungen i Statsrådet föredragas och der afgöras. Ja, det är ju mycket riktigt, men det är just därför, som man nu vill, att alla småsaker icke skola blifva regeringsärenden. De skola lika litet blifva regeringsärenden, som tillsättandet af vice konsuler m. fl. saker, som Herr Statsministern nyss erinrat om, äro regeringsärenden. Och det fins verkligen saker, som röra landtbruket, hvilka äro af så underordnad vikt, att de alldeles icke behöfva föredragas i Statsrådet.

Den ärade talaren yttrade vidare, att det icke går an, att vederbörande departementschef först afgör ett ärende och att det sedan kommer till afgörande i regeringen. Nej, visserligen icke, men hvem har väl någonsin talat om något sådant. Detta är ju att rita den onde på väggen endast för att få nöjet att rappa på honom. Hvarföre komma fram med argument mot något, som aldrig någonsin varit på tal?

Jag vågar icke längre upptaga herrarnes tid, utan vill nu till sist endast erinra, att den fråga, som här föreligger, redan i nära 30 år stått på dagordningen och städse omfattats med intresse, särskildt inom denna Kammare; och jag vågar därför hoppas, att Kammaren, trogen sina föregående beslut, nu skall bifalla Utskottets förslag.

Herr Ljungman: Jag har begärt ordet för att inlägga en gensaga mot ett yttrande af Herr Hedin. Han antydde nemligen, att Utskottets utlåtande skulle innehålla något annat, än hvad Utskottets flertal i sjelfva verket menat. Det är ju alldeles gifvet, att det är Utskottets flertal, som bestämmer ett utlåtandes innehåll, och den ledamot, som icke gillar motiveringen, äfven om han gillar beslutet, har sig öppet lemnadt att reservera sig. Som herrarne se, är emellertid Herr Hedin den *enda*, som reserverat sig mot motiveringen; och han stod också inom Utskottet *ensam* om sin åsigt.

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

Att Utskottet ansåg sig icke kunna tillstyrka förslaget om tillägg till 7 § Regeringsformen berodde, så vidt jag fattade öfverläggningen inom Utskottet rätt, derpå att man befarade, att förslaget, i den form, hvori det blifvit af regeringen affattadt, skulle kunna tydas så, att åtskilliga ärenden, som nu faktiskt äro regeringsärenden, skulle, om förslaget antoges, kunna af Kongl. Maj:t hänvisas till afgörande af vederbörande departementschef.

Hvad beträffar Herr Rydins erinran, att åtskilliga paragrafer i vår Regeringsform äfvensom lagen om statsrådets ansvarighet behöfva ändras, enär de äro behäftade med vissa ofullkomligheter, så vill jag visserligen icke bestrida detta; men jag kan dock icke förstå och ingen har heller bevisat, att dessa ändringar, om än så behöfliga, skulle vara någon nödvändig förutsättning för inrättandet af ett nytt statsdepartement. Lika litet anser jag den af honom äfven framhållna omständigheten, att ärenden rörande kommunikationsväsendet icke förlagts under det ifrågasatta nya departementet, utgöra något hinder för förslagets antagande; ty Kongl. Maj:t har fullkomlig frihet att förlägga dessa ärenden under hvilket departement, som han kan finna lämpligast. 6 § Regeringsformen är nemligen icke så affattad, att Kongl. Maj:t i fråga om de ej särskildt i departementens namn antydda ärendenas fördelning mellan de olika departementen är något det minsta bunden.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet, men jag kan icke annat än vidhålla hvad jag för en stund sedan yttrade, att jag framför en på rent teoretiska grunder fotad tolkning af grundlagen föredrager en långvarig och opåtaladt utöfvad praxis, som förutsätter en annan tolkning. Jag tror mig äfven kunna försäkra herrarne, att den öfverflyttning på vederbörande departementschef af beslutanderätten i fråga om vissa ärenden, hvarom här talats, alldeles icke innebär något samhällsvådligt. Visserligen är det sant, att om tillfället till ett dylikt delegerande af beslutanderätt skulle missbrukas genom att förvandla regeringsärenden af framstående vikt till departementsärenden, detta blefve stridande mot grundlagens både anda och bokstaf. Men något sådant lär sannerligen icke vara att befara. Här är endast fråga om ärenden af ganska underordnad beskaffenhet, och sådana att det svårigen kan blifva tal om någon klagan öfver det meddelade beslutet. Som vi veta, finnes redan nu stadgadt, att vissa slags ärenden skola af vissa myndigheter handläggas, utan att besvär öfver det meddelade beslutet få anföras. Likaså finnas vissa rena förvaltningsåtgärder af den natur, att någon klagan i dem icke kan tänkas rimligen komma i fråga. Talet om det betänkliga i en departementschefs beslutanderätt med hänsyn till oegentligheten deraf att hans beslut ej kunna öfverklagas, har därför ej i verkligheten någon betydelse, och håller man principielt allt för strängt på klagorätt i alla möjliga fall, så förutsätter ju detta, att man äfven skulle få draga departementschefs åtgöranden under Kongl. Maj:ts pröfning, när fråga är om de verkställig-

hetsföreskrifter, hvarom § 38 Regeringsformen talar, men våra grundlagar känna dock ej någon form, hvarunder sådant skulle kunna ske. Att döma af den värde representantens från Upsala senaste yttrande, synes emellertid meningsskiljaktigheten mellan honom och mig icke vara så synnerligen stor och i sjelfva verket inskränka sig till olika sätt att uttrycka sig, då han synes benägen att anse det åtminstone kunna sättas i fråga, huru vida icke den beslutanderätt, som hittills utöfvats af departementscheferna, endast vore att anse såsom ett meddelande af sådana verkställighetsföreskrifter, som § 38 Regeringsformen omtalar.

Då i sak några egentliga anmärkningar mot inrättandet af det föreslagna nya departementet icke blifvit framställda, ber jag blott att, — med anledning af den ärade upsalarepresentantens yttrande, att frågan om Kommerskollegii omorganisation borde först afgöras — få erinra, att tvärt om det är nödvändigt, att denna fråga om ett nytt statsdepartement först löses, för att man må kunna veta, om ett fristående embetsverk i Kommerskollegii ställe blir nödvändigt eller icke. Det är nemligen alldeles gifvet, att om ett nytt statsdepartement kommer till stånd, så förfaller derigenom frågan om ett fristående embetsverk för handel och näringar. Men om deremot icke något nytt statsdepartement inrättas, kommer det att möta bestämda svårigheter att under de nuvarande departementen inordna alla de ärenden, som nu tillhöra Kommerskollegii handläggning. Sålunda måste den nu föreliggande frågan först lösas, innan man kan taga i tu med frågan om Kommerskollegii indragning eller omorganisation.

Herr Sjöberg från Stockholm: Till en början må det tillåtas mig göra den anmärkning, att det ärade Konstitutions-Utskottet synes hafva arbetat under säregna förhållanden vid behandlingen af detta ärende. Här i första punkten hemställer Utskottet, "att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition icke måtte af Riksdagen bifallas" och i näst följande andra punkt föreslår Utskottet, "att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse af Regeringsformens § 6". Således tyckes Utskottet antaga, att man redan nu skulle kunna komma till sakens afgörande. Deremot har Utskottet i sitt nästföljande Utlåtande N:o 7, i anledning af ett utaf hr Hedin väckt förslag om förändrad lydelse af ofvannämnda 6 §, alldeles riktigt hemställt, att detta förslag måtte antagas att hvila till grundlagsenlig behandling. Dock, denna lilla oegentlighet torde må hända icke få tillskrifvas Utskottet i dess helhet.

Hvad deremot med större skäl lärers kunna anmärkas, är det besynnerliga resonnement och de mot hvarandra stridande skäl, Utskottet anfört med anledning af Kongl. Maj:ts förslag till förändring af eller tillägg till 7 § Regeringsformen. Ty under det att Utskottet till en början uttryckligen säger, att det icke alls vill veta af, att departementschefen lemnas en sådan myndighet som den här ifrågasatta, förklarar det längre fram i utlåtandet, att detta icke hade den ringaste betydelse, enär Kongl. Maj:t ändock, utan att något stadgande derom funnes i grundlagen, kunde meddela denna myndighet. Den,

*Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)*

Angående
inrättande
af ett nytt
statsdeparte-
ment.
(Forts.)

som kan finna någon öfverensstämmelse i detta resonnement, den är lyckligare än jag, ty för mig har det varit omöjligt, trots att jag med all den möda och all den uppmärksamhet, man är skyldig ett Utskott, sådant som Konstitutions-Utskottet, sökt sätta mig in i denna dubbla tankegång.

Jag har den föreställningen, att med regeringsärenden, enligt 7 § Regeringsformen, menas *alla* de ärenden, som inkomma till Kongl. Maj:t, de må nu vara af större eller mindre betydighet. Skulle det verkligen vara så, som Konstitutions-Utskottet säger, eller att den af Kongl. Maj:t nu föreslagna ändringen icke är behöflig — en åsigt, som jemväl Herr Statsministern synes acceptera — så kan med skäl frågas, hvarför Kongl. Maj:t föreslagit ett sådant tillägg till 7 § Regeringsformen, hvaraf skulle följa bemyndigande för departementschefen att afgöra vissa ärenden. Om ett dylikt tillägg anses öfverflödigt, förstår jag icke, hvarför man framkommit med förslag derom, och detta förekommer mig så mycket mera oförklarligt, som förslaget, åtminstone i redaktionelt hänseende, är underlägset den framställning i enahanda syfte, som af Konungen gjordes vid 1868 års riksdag.

Hvad sjelfva saken beträffar, har jag visserligen icke något emot inrättandet af ett särskildt departement för jordbruk, handel och näringar. Jag ber endast att i korthet få antyda, att de stora förhoppningar man gör sig om ett sådant departements verksamhetsförmåga sannolikt icke komma att gå i fullbordan. Af chefens för Civildepartementet yttrande till statsrådsprotokollet vill synas, att man tänkt sig eller hade för afsigt att till chef för det nya departementet utse en fackman. Jag frågar då: hvad menas väl med fackman i fråga om ett departement, som finge att behandla ärenden af så olikartad beskaffenhet, som skulle blifva fallet med det här föreslagna? Sättes en landtbrukare i spetsen för detsamma, komme utan tvivel detta att framkalla missnöje hos herrar fabrikanter och handverkare; beklådes åter chefsplatsen med en fabrikant, skulle helt säkert från herrar landtbrukares sida förspörjas klander öfver mannens bristande insigter i och intresse för landtbruket. Huru man än ser saken, kräfer dock administrationen af dylika olikartade ärenden, att man vid besättandet af en sådan chefsplats måste fästa afseende vid att personen i fråga icke är i saknad af de allmänna insigter i embetsförvaltning, hvilka svårigen kunna undvaras af en statsrådsledamot.

Under sådana förhållanden kan jag för min del icke tillmäta nu förevarande förslag någon så synnerlig vikt. Men tror man sig genom en namnförändring af ett departement eller genom ett afsöndrande derifrån af vissa mer eller mindre heterogena göromål verkligen kunna vinna något, så kan det ju vara goda skäl att vidtaga en åtgärd i sådan riktning.

Jag föreställer mig emellertid — och den tanken torde icke vara underkänd af Kammaren i öfrigt — att man utan tillökning af departementens antal skulle kunna vinna det åsyftade målet. Man skulle otvifvelaktigt kunna öfverflytta från Civildepartementet flera grupper af ärenden till Justitiedepartementet. Detta sistnämnda departement

kan icke sägas på något sätt synnerligen öfverhopadt af göromål, allra helst om man besinnar under hvilka förhållanden det för närvarande arbetar, då man har en stående Lagberedning, som väl ännu kommer att för lång tid fortfara. Jag har tillräckligt många gånger varit ledamot af Konstitutions-Utskottet för att hafva inhemtat, att de ärenden, som i allmänhet äro föremål för Justitiedepartementets behandling, icke kräfva något synnerligt arbete. En annan tanke har varit uttalad här i Riksdagen, nemligen att båda försvarsdepartementen borde sammanslås till ett. Jag lemnar nu derhän, om ett sådant sammansläende må anses vara lämpligt, men säkert är, att det påyrkats här för några riksdagar sedan med rätt mycken ifver. I den frågan tillmäter jag mig emellertid icke någon sakkunskap, men vill dock framhålla, att, märkvärdigt nog, den åsigten enskildt för mig uttalats af personer utanför Riksdagen, hvilka varit ganska högt stående militärer, att en dylik förändring skulle vara fördelaktig för försvaret i dess helhet.

Allt nog, jag föreställer mig, att departementens antal icke behöfver ökas. Vidare måste jag göra en bestämd anmärkning mot, att de konsultativa statsrådets antal skulle minskas, så länge en mängd besvärsmål, som beröra det civilrättsliga området, gå till Kongl. Maj:t och der afgöras. Det är icke för mycket, att det finnes tre konsultativa statsråd. De äro de enda, hvilka kunna tänkas vidmakthålla kontinuiteten i det hänseendet och af hvilka man har *rätt* att fordra någon sakkunskap. Nu är det visserligen ett ordspråk, som säger, att den, som får ett embete, den gifver ock vår Herre förmåga att sköta det. Det må visserligen erkännas böra i högsta grad gälla om dem, hvilka Konungen kallar till statsrådsembetet; men jag föreställer mig dock, att en och annan kan hysa betänklighet mot att antaga det ordspråket såsom en ovillkorligt gällande grund för statsrådstillättningar, och sålunda finna sig sakna giltigt skäl att icke utesluta det tredje konsultativa statsrådet, i all synnerhet som statsministern sjelf ofta nog är en af dessa tre, och han ju har att uppbära hela det stora politiska programmet, hvadan han icke kan egna sig åt dessa, många gånger oväsentliga småsaker, som i besvärsväg komma under Kongl. Maj:ts pröfning. Denna anmärkning åter leder mig till en annan, att det nemligen är origtigt, att i denna 6 §, om Utskottets förslag godkännes, icke ens uppställts det villkor, att åtminstone en enda af dessa ledamöter af regeringen skall hafva beklädt civil beställning. För öfrigt instämmer jag i den af Utskottet sjelf gjorda anmärkning, att det fordras ändring i ansvarighetslagen under den förutsättning, att departementschef blir beklädd med någon beslutande myndighet.

Det är alldeles gifvet, att ansvarighetslagen icke räcker till att täcka ett sådant förhållande, emedan denna lag förutsätter statsrådet såsom rådande, men icke såsom beslutande. Så mycket hellre anser jag en anmärkning i afseende derå kunna göras, som, om jag får sluta af chefsens för Civildepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, meningen skulle vara icke allenast att öfverlemna vissa ärenden till departementschefens afgörande, utan äfven och i andra fall göra byrå-

*Angående
inrättande af
ett nytt stats-
departement.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett nytt stats-
departement.
(Forts.)

cheferna beslutande i sista hand. Jag hemställer dock till Eder, mine herrar, hvart en dylik befogenhet för dem må leda.

Jag skall icke vidare upptaga den dyrbara tiden; jag vill endast till slut, då jag förutsätter, att Utskottets förslag blifver antaget till hvilande, och då jag icke är fullt säker, om icke den anmärkning, som förekommer efter sjelfva textförsöket, blifvit uppläst — jag hör nu att den blifvit uppläst — anhålla, att Herr Talmannens proposition åtminstone för närvarande måtte inskränkas till antagande för grundlagsenlig behandling eller förkastande af den förändrade texten till 6 § Regeringsformen, och att derefter frågan om den vid förslaget fogade anmärkning måtte blifva föremål för särskildt beslut.

Herr Herslow: I motsats mot den siste ärade talaren ber jag få biträda det slut, hvartill Utskottet kommit så väl i fråga om den del af Kongl. Maj:ts proposition, som Utskottet tillstyrkt, som den del Utskottet afstyrkt. Jag hyser nemligen liksom Utskottet stor tveksamhet mot införandet i Regeringsformen af den förändring, som af Kongl. Majt föreslagits, derför att jag icke anser den nödig och derför icke heller önskvärd. Jag går så långt, att jag icke allenast icke anser denna grundlagsändring nödig, utan äfven finner icke nödig, icke gagnelig och derför icke önskvärd den förklaring, som *Utskottet* här i motiveringen afgifvit.

Regeringsformen är en gjord form, men då en sådan form omsluter en lefvande organism, inom hvilken det rör sig ett friskt lif, kan den formen icke i hvarje ögonblick ändras för hvarje minsta skiftning, hvarje nytt spirande af lifvet derinom. Formen får icke hämmande inverka på det lif, som finnes innanför, den får icke göras så trång, att det statslif, som utvecklar sig inom denna regeringsform, hindras att skjuta lifskraftiga skott på alla håll. Vi, liksom andra stater, få vid forandet af vår grundlag låta nöja oss med att, i fråga om detaljer af mindre betydande art, denna form endast antyder, endast svagt konturerar, och att den har svårt att i hvarje minsta linie precisera det statslif, som i praxis utvecklar sig. Hur långt skola vi eljest gå? Man yrkar på nödvändigheten att, i öfverensstämmelse med hvad som blifvit praxis, ändra de formella bestämmelserna i åtskilliga grundlagsparagrafer. Men vi hafva en vigtig formel bestämmelse i en grundlagsparagraf, som ingen citerat, i 4 §, der det heter, att Konungen eger att allena styra riket efter Statsrådets hörande och på vederbörande departementschefs föredragning, på det sätt denna Regeringsform föreskrifver. Jag vill icke att detta skall ändras derhän, att der insättes någon sådan föreskrift, som att någon annan skall styra jemte Konungen. Konungen skall således, efter inhemtande af sitt Statsråds mening, efter vederbörlig föredragning afgöra alla regeringsärenden; dessa utgöra numera ända till 1- à 2,000 på hvarje departement eller på alla 7 departementen tillhopa omkring 8,000. Ehuru det naturligtvis är absolut omöjligt för Konungen att med en sådan massa ärenden stricte följa denna grundlagens bestämmelse, skulle jag dock finna det mycket betänkligt att genom en grundlagsförändring gifva bemyndigande åt någon medhjelpare att med Konungen

dela riksstyrelsen. Jag nöjer mig vida hellre med hvad faktiskt blifvit en gifven sak, att nemligen Konungens styrande måste blifva dels ett direkt dels ett indirekt, och jag kan också mycket väl tänka mig, att han för hvarje år måste från området af sin direkta styrelseverksamhet öfverflytta en del ärenden in på den indirekta.

*Angående
inrättande af
ett nytt stats-
departement.
(Forts.)*

Jag mottog under fjoråret denna Kammares uppdrag att uti ett Tillfälligt Utskott bereda en enskild motion, som innehöll ett yrkande på skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran att han behagade se till, huru den stora massan af regeringsärenden skulle kunna förenklas och förminskas, så att Kongl. Maj:ts egentligaste och viktigaste regeringsomsorger icke undanskötes af en massa småärenden.

En sådan skrifvelse tillstyrktes också af Utskottet och blef af Kammaren utan votering antagen; dermed har Kammaren för sin del öppet erkänt, att ett behof förefinnes och att det är nödvändigt, att Kongl. Maj:ts egentliga riksstyrande verksamhet icke för mycket störes och betungas af den massa småärenden, som så gerna vill insmyga sig dit. Jag tror för min del, att Kongl. Maj:t lättast hjälper sig sjelf från denna olägenhet, derigenom att han indirekt genom departementschefen afgör en del af dessa mindre viktiga ärenden. Han står dock alltid med sin myndighet och likasom täcker öfver samt representerar äfven denna del af riksstyrelsen, så att det i alla händelser är Kongl. Maj:ts beslut, äfven om ärendet afgöres af departementschefen. Så sker redan, och här är icke fråga om något annat än att låta denna praxis, som utbildat sig i alla länders styrelser, växa ut; jag erkänner nödvändigheten häraf, men jag vill dock icke hafva in något formuleradt bemyndigande härför i Regeringsformen. Man måste låta denna praxis växa varsamt; och införa vi en sådan paragraf, kan det hända den missbrukas, och att nämnda praxis växer till den grad, att man genom föreskrifter i grundlagen snart måste söka mota densamma.

Då jag vid början af mitt yttrande nämnde, att jag biträdde Utskottets *beslut*, vill jag dermed icke hafva uttalat, att jag också instämmer i Utskottets motivering. Det finnes der ett uttryck, som jag anser vara mycket betänkligt, nemligen då Utskottet säger, att departementschefen bör få afgöra vissa ärenden såsom sista eller "*näst sista*" instans. En talare på upsalabänken har redan påpekat det betänkliga i ett sådant stadgande, och för min del anser jag det rent af grundlagsstridigt. Jag kan icke förstå, huru departementschef skall kunna vara näst sista instans, d. v. s. såsom departementschef afgöra frågor, i hvilkas slutliga afgörande inför Konungen han sedan å nyo skulle deltaga. De ärenden, han rimligtvis kan få i uppdrag att ensam afgöra, måste tvärtom naturligtvis vara sådana småärenden, uti hvilka hans utslag genast gälla såsom regeringsbeslut, öfver hvilka sedan ingen klagan får föras. Det är mig omöjligt att tänka mig samma myndighet opererande såsom dubbelinstans. Med denna inskränkning och då man, antingen det beslutas eller icke, alltid måste komma derhän, att Konungen öfverlemnar en del ärenden till departementschefen, instämmer jag i det slut, hvartill Utskottet här kommit.

Hvad sjelfva det föreslagna nya departementet angår, så under-

*Angående
inrättande af
ett nytt stats-
departement.
(Forts.)*

lättar det afgörandet af en fråga, på hvars lösning man länge och ifrigt väntat, och jag tror, att det vore att vända upp och ned på sakernas naturliga gång, om man först skulle afskaffa Kommerskollegiet och sedan inrätta ett nytt departement. För min del tror jag det rätta vara, att nu så att säga gifva regeringen på hand, att den skall få inrätta ett sådant departement, så att den kan taga detta i beräkning, då det gäller att omsortera de ärenden, som nu höra under Kommerskollegium och Landtbruksakademiens förvaltningskomité.

Efter detta principiella medgifvande kan regeringen komma fram med detaljeradt förslag angående dessa olika ärendens hänvisande till deras särskilda områden. När detta förslag är färdigt, har Riksdagen, om den med detsamma blir missnöjd, i allt fall den utvägen att i sista instansen låta det hvilande grundlagsförslaget falla. Det slutliga arrangementet med afseende å det gamla Kommerskollegium, hvars lifskraft varit så ovanligt seg, kan naturligtvis endast ske på basis af ett dylikt detaljeradt förslag. Men när detta en gång framlägges, har man ju frihet att i sista hand bifalla eller afslå det förslag, hvilket vi nu endast provisoriskt biträda.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre Nordenskiöld: Med anledning af den anmärkning i formelt hänsende, som representanten på stockholmsbanken framställde mot Utskottets å sidan 16 gjorda hemställan, 1:o "att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition icke måtte af Riksdagen bifallas"; och 2:o "att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse" etc., vill jag endast nämna, att det finnes många prejudikat, som kunna åberopas för den form Utskottet begagnat. Bland dessa vill jag här endast nämna ett från 1868 års Konstitutions-Utskott, af hvilket Utskott jag antager, att Herr Sjöberg sjelf var ledamot. Nämnda Utskott hemställer nemligen under punkterna 1—3, att "Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition icke måtte af Riksdagen bifallas" samt under punkten 4, "att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse" etc.

Herr Rydin: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, utan vill endast med anledning af ett yttrande af den ärade representanten på malmöbanken säga ett par ord. Han nämnde, att hvarje lands grundlag vore af beskaffenhet att böra utvecklas i tillämpningen, så att inom densamma det konstitutionella lifvet skulle kunna så småningom friare, än i början af ett lands statsskick var afsedt, utveckla sig. Detta var nog mycket riktigt; men dervid är en sak att bemärka, nemligen att, när man, såsom här är fallet, stöter på en tvångströja, som hämmar denna utveckling, så blir det nödvändigt att söka taga bort det tvång, som förefinnes; och nödvändigheten häraf har regeringen äfven insett i förevarande fall, efter hvad dess proposition i saken gifver vid handen. I andra länder hafva formerna för styrelsens utöfning lättare kunnat utveckla sig, ty i deras grundlagar finnas nästan inga bestämda föreskrifter i afseende på sättet för regeringsärendenas afgörande. Talaren citerade Englands grundlagar. Det är

alltid farligt att citera exempel från detta land. Ty det finnes väl icke något land, som såsom detta håller fast vid gamla former. Man törs der icke taga ett enda steg utan att man därför kan uppvisa prejudikat, och gifna bestämmelser iakttagas der med största noggrannhet.

*Angående
inrättande af
ett nytt stats-
departement.
(Forts.)*

Jag vill för öfrigt anmärka, att den så ofta återopade bestämmelsen i § 4 Regeringsformen, att "Konungen eger att allena styra riket", bör läsas till slut och äfven dess senare del, som ofta förbigås, nemligen "på det sätt, denna Regeringsform föreskrifver", hvilka ordalag utgöra ett ytterligare bevis för min sats, att ej utan ändring af grundlagen ifrågavarande myndighet kan lemnas åt departementschefen.

Herr Sjöberg från Stockholm: Det slag, som af det ärade Konstitutions-Utskottets vice ordförande rigtades mot mig, träffade mig icke. Jag hade nemligen icke äran att vara ledamot af 1868 års Konstitutions-Utskott och var ur denna synpunkt oförhindrad att göra min anmärkning, hvilken jag helt säkert skolat framställa, äfven om jag, såsom utskottsledamot, vid 1868 års riksdag verkligen kunnat så blunda för den felaktighet i formelt afseende, hvartill Utskottet gjort sig skyldigt, men hvarpå jag emellertid icke lagt någon hufvudsaklig vikt.

Då Herr Rydin besvarat åtskilligt af Herr Herslows yttranden, vill jag endast begagna tillfället för att uttrycka min förvåning öfver, att den sistnämnde talaren lade så stor vikt vid den återopade bestämmelsen i första delen af § 4 Regeringsformen, att han — hvilket jag minst väntat från hans sida — upprepade densamma två eller tre gånger.

Eftersom jag nu genom en tillfällighet kommit att begära ordet för andra gången och således besvara Kammaren med ännu ett yttrande i detta ämne, så vill jag tillägga hvad jag i mitt förra anförande icke kom att framhålla, nemligen att, så länge Konungen är enväldsherskare inom hela den administrativa lagstiftningen och således eger att inom detta område utfärda hvilka författningar som helst och med den utsträckning, som senare tidens erfarenhet har visat, så länge är det i hög grad olämpligt att på något sätt delegera denna suveräna myndighet åt någon departementschef. Denna omständighet i och för sig borde vara tillräcklig anledning att afslå föreliggande förslag. Med den uppfattning, man har, enligt hvad som framgår af Utskottets betänkande och hvad som yttrats från statsrådsbänken, att Kongl. Maj:t kan inom nämnda område uppdraga afgörandet af hvilka göromål, han behagar, åt vederbörande departementschef, torde det kanske vara på tiden, att denna fråga litet närmare vidröres, ty den har sin obestridliga vikt. Den har det i ganska hög grad, emedan det mången gång gäller den enskilde medborgarens rätt, som genom vissa måls handläggning i administrativ väg sålunda skulle kunna komma till korta.

Herr Sam. Johnsson: Denna fråga är, såsom en talare förut sagt, icke ny, ty den har flera gånger varit före vid riksdagen,

*Angående
inrättande af
ett nytt stats-
departement.
(Forts.)*

och det har äfven då varit ett allmänt önskningsmål att få den på ett tillfredsställande sätt löst. Då Utskottet denna gång tillstyrkt den Kongl. propositionen med några mindre förändringar, har det gjort det af, bland andra, det skäl att, genom det nya statsdepartementets införande, en mängd af de göromål, som hittills tillkommit det så mycket omtvistade Kommerskollegium samt Landtbruksakademiens förvaltningskomité, skulle kunna öfverflyttas på detta departement, och dessa verk sålunda skulle kunna upphöra.

En talare har yttrat, att det förut varit ifrågasatt, att Sjö- och Landtförvarsdepartementen skulle sammanslås till ett enda departement, hvarigenom en chefsbefattning skulle kunna erhållas utan någon rubbning för öfrigt. För min del skulle jag icke hafva något deremot, men erfarenheten från föregående år visar, att föga utsigt därför finnes. Samme talare yttrade, att genom det nu föreliggande förslagets antagande de konsultativa statsrådets antal blefve allt för ringa och att regeringen i följd deraf skulle hafva svårt att reda sig. Men Kongl. Maj:t har ju själf väckt förslag härom och måste således själf anse, att det låter sig göra. Skulle emellertid motsatsen visa sig, så går det ju an att hjälpa saken med att sammanslå de båda försvarsdepartementen.

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid, utan ber endast att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Herslow: Jag begärde ordet blott för att bemöta den beskillning, som gjordes mig af talaren på upsalabänken, att jag hade citerat delvis och derigenom origtigt, att jag således kommit med en sanning, som blott var en half sanning och följaktligen en osanning. Jag sade att "Konungen eger att allena styra riket", men i stället för att tillägga "på sätt denna Regeringsform föreskrifver", tillade jag "efter Statsrådets hörande och på vederbörande departementschefs föredragning". Detta innefattar väl också detsamma. Detta är också en punkt i min bevisning. Finge Konungen verkligen allena, ensam och genast, efter en enväldsherskares nyck, afgöra regeringsärendena, då finnes någon möjlighet kanske, att han kunde medhinna de 8—10,000 målen; men vida mindre möjligt, ja absolut omöjligt är väl detta, då det, som nu, skall ske med fullständig föredragning och efter Statsrådets hörande.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen till proposition upptagit de yrkanden, som, beträffande ifrågavarande grundlagsändringsförslag förekommit, antog Kammaren till hvilande i grundlagsenlig ordning det af Utskottet under förevarande moment framlagda förslag till förändrad lydelse af 6 § Regeringsformen.

Härefter och i fråga om den vid förevarande mom. fogade anmärkning erhöll Herr Sjöberg från Stockholm på begäran ordet och yttrade: Med hänsyn till innehållet af nu ifrågavarande anmärkning har det förefallit mig, som den skulle kunna vinna genom tillägg af

några ord. Enligt det förslag, jag har den äran att nu framlägga, komme den att lyda sålunda: *Angående inrättande af ett nytt statsdepartement.*

I händelse hvad Utskottet i sitt Utlåtande N:o 7 föreslagit vid *ärendets slutliga pröfning* vinner Riksdagens bifall, kommer paragrafen att erhålla den deri föreslagna lydelse. (Forts.)

Efter min uppfattning skulle det genom de tillagda orden blifva tydligare och klarare, att begge förslagen, det nu föreliggande och det som Utskottet framlagt i sitt Utlåtande N:o 7, derest detta kommer att förklaras hvilande, jemsides blifva föremål för slutligt afgörande vid 1888 års riksdag, samt att, om Utskottets förslag i Utlåtandet N:o 7 då af Riksdagen bifalles, den nu af denna Kammare eventuellt antagna lydelsen af 6 § komme att stå i öfverensstämmelse med Utskottets nyss nämnda förslag.

Den af Herr Sjöberg sålunda gjorda hemställan bifölls, i följd hvaraf Kammaren beträffande lydelsen af berörda anmärkning fattat följande beslut:

I händelse hvad Utskottet i sitt Utlåtande N:o 7 föreslagit vid ärendets slutliga pröfning vinner Riksdagens bifall, kommer paragrafen att erhålla den deri föreslagna lydelse.

§ 11.

Föredrogos och biföllos, hvart efter annat, Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af 6 § Regeringsformen; och

N:o 8, i anledning af väckt motion angående förändring af åtskilliga §§ i Riksdagsordningen, beträffande valrätt och valbarhet vid riksdagsmannaval.

§ 12.

Härefter företogs till handläggning Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring i 17 § Riksdagsordningen. *Om ändring i 17 § Riksdagsordningen.*

Motionären, Herr C. J. Petersson i Eksebo, hade föreslagit:

att Riksdagen ville för sin del besluta ungefärligen följande ändrade lydelse af 17 § Riksdagsordningen: Vid så väl elektor- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, vare lagligen vald. Har ingen eller ej tillräckligt många uppnått detta röstetal, låte valförrätaren ofördröjligen verkställa ny omröstning till utväljande af det antal, som återstår. Denna omröstning sker mellan dem, som första gången erhållit flesta rösterna, till dubbla antalet af dem, som skola väljas; och skall kallelse till sådant omval åtföljas af uppgift å dem, som dervid komma under omröstning. Vid sådan omröstning skall alltid det omedelbara valsättet användas; och vare den eller de valde,

Om ändring i 17 § Riksdagsordningen. som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal skilje lotten. Vid dessa val — — — tillkommer.

gen.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr C. J. Petersson: Jag finner, att Konstitutions-Utskottet icke har ansett den af mig påpekade oegentligheten vara af den betydelse, att någon uppmärksamhet dervid borde fästas. Jag kan ej hjälpa, att jag är af motsatt åsigt. Jag anser nemligen dessa oegentligheter, som förekommit vid våra riksdagsmannaval, vara af så stor betydelse, att de mycket väl kunna göra anspråk på en liten uppmärksamhet.

Utskottet har framhållit åtskilliga skäl, som skulle bevisa, att mitt förslag vore obehöfligt, och det säger, bland annat, att någon trygghet för uppnående af absolut röstöfvervigt genom det föreslagna valsättet icke skulle erhållas. Ja, sådana fall kunna visserligen hända, det medgifver jag, men huru vida de skulle blifva så många, att de kunna inverka på det hela, derom torde jag få ha min egen mening.

Utskottet säger vidare: "Motionärens förslag, att vid omvalet alltid omedelbart valsätt skulle användas, står, så vidt Utskottet kan finna, icke i något sammanhang med motionens egentliga syfte, utan beror snarare på motionärens allmänna uppfattning af detta valsätts företräden framför det medelbara. Emellertid strider detta förslag uppenbart mot grundtanken i 16 § Riksdagsordningen, som just betraktar det medelbara valsättet såsom det primära, hvars frångående icke bör valmännen påtvingas". Det är också riktigt, att i 16 § Riksdagsordningen det medelbara valsättet har företräde framför det omedelbara, men det torde väl hända, att detta kommer sig deraf, att man vid Riksdagsordningens uppgörande icke ville så i allt bryta med de gamla formerna. Jag vill minnas, att författaren af den nya Riksdagsordningen i motiveringen till förslaget derom yttrat, att han ansåge det omedelbara valsättet för det bästa. Jag anser hans åsigt i detta fall vara af icke så liten betydelse, äfven om han icke ville lemna detta valsätt företräde för att ej, såsom jag nämnt, bryta med de gamla formerna. Jag anser därför Utskottets invändning icke vara af så stor vikt, att derpå bör grundas ett skäl för afslag af motionen. Att de af mig föreslagna omvalen icke äro så origtiga framgår deraf, att man i Tyskland använder detta sätt och använder det med fördel. Jag vill minnas att bland de ungefär 400 riksdagsmän, som finnas inom tyska riksdagen, under de senaste valen skett omkring 100 omval; och nog blir utgången af sådana omval mera tillfredsställande än utgången af första valen, då splittringen är så stor, som jag i min motion genom statistiska uppgifter visat, att här varit förhållandet. Jag har sjelf varit i tillfälle att se, huru oegentlig utgången kan blifva vid ett riksdagsmannaval, i synnerhet i de vidsträcktare valkretsarne,

och det lärar vara i dessa valkretsar, som oegentligheterna mest framträda.

Jag har emellertid icke någon utsigt för att min motion skall vinna gehör. Men jag har velat säga detta för att visa, att jag vidhåller min åsigt, att den föreslagna förändringen ej är så betydelselös.

Jag tager mig friheten att yrka bifall till min motion.

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag skall inskränka mig till att på de af Utskottet anförda skäl yrka bifall till Utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr Talmannen gifvit propositioner på de gjorda yrkandena, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 13.

Likaledes bifölls Konstitutions-Utskottets härefter föredragna Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af § 72 Regeringsformen och § 71 Riksdagsordningen.

§ 14.

Föredrogs vidare Lag-Utskottets Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Utskottet hemställde, att berörda, af *J. Anderson* i Tenhult väckta motion icke måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

I anledning häraf anförde motionären, Herr Anderson i Tenhult: Den 14 i nästa månad är det 9 år, sedan Riksdagen aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att få en lag, som afsåge en lindring i de väghållningsskyldiges dittills hafda utgifter och kostnader. Man har tyckt att den tid, som sedan dess förflutit, varit mycket lång. Jag har därför vid riksdagens början öfvervägt med mig sjelf, huru vida jag skulle framkomma med en interpellation eller en motion i ämnet. Jag valde det senare. Under Utskottets behandling af frågan har blifvit upplyst, att Kongl. Maj:t uppdragit åt vederbörande embetsverk att utarbета ett förslag i sådant syfte, som Riksdagen begärt, och då jag sålunda funnit, att frågan icke helt och hållet förfallit, har jag ej reserverat mig mot Utskottets beslut och ärnar ej heller nu framställa något yrkande, under förhoppning att frågan till nästa Riksdag framkommer.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 15.

Härefter förelåg till afgörande Lag-Utskottets Utlåtande N:o 25,

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

I öfverensstämmelse med hvad motionärerna, Herrar *And. Bengtsson* och *J. Andersson* i Lysvik, föreslagit, hemställde Utskottet i detta utlåtande, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservation anmälts af Herrar *Bergström, Fröberg, H. A. Widmark, Nisser* och *Näslund*, hvilka ansett, att Utskottet bort afstyrka bifall till motionerna.

Efter föredragning af ärendet anförde Herr Persson i Isie: Det föreliggande utskottsbetänkandet är icke alldeles af den oskyldiga natur, det vid första påseende tyckes vara. Frågan gäller ett ganska djupt ingripande i enskildes förhållanden, den gäller rätt eller orätt. Jag får till en början genast förklara, att jag ingalunda har något emot, att vederbörande blifva skyldige hålla utfartsvägar i farbart skick. Men hvad som väckt mina betänkligheter är, att Utskottet icke ens antydningvis nämnt, *efter hvilken grund* denna skyldighet skall presteras. Vi hafva ju länge nog klagat öfver det tryckande onus, som ligger i underhållet af allmänna vägar efter hemmantalet. Skulle nu denna här ifrågasatta skyldighet att underhålla by- och utfartsvägar äfven utgöras efter hemmantalet, blefve detta en verklig olycka för dem, som hafva ett stort hemmantal, men en liten jordegendom. Då det ju i regeln icke finnes två hemman i samma by med samma taxeringsvärde och samma areal, kan man lätt tänka sig, att den, som eger ett stort mantal men en liten egendom, blir skyldig att hålla väg på en mycket längre sträcka än andra, som hafva större terräng men mindre mantal. Orättvisan skulle då blifva större än den hittills varit, då dessa vägar på många ställen hitintills varit till underhåll delade efter andra grunder än hemmantalet. Innan jag därför röstar för bifall till Utskottets förslag, skulle det vara intressant att af någon af Utskottets ledamöter höra, efter hvilka grunder man inom Utskottet tänkt sig, att denna skyldighet skulle utgöras. Visserligen är här endast fråga om en skrifvelse till regeringen, men regeringen bör väl hafva något att härutinnan rätta sig efter. Är det meningen, att denna fråga skall sammanbindas med frågan om de allmänna vägarnes underhåll, komma vi väl att få vänta lång tid, innan något definitivt beslut kommer till stånd, då väl för lösningen erfordras en ny vägkomité och derefter utlåtande från vederbörande länsstyrelser m. m., hvilket allt tager en rundlig tid. Skall frågan åter afgöras vid sidan af frågan om det allmänna vägunderhållet, borde väl Utskottet hafva gjort någon häntydning härom.

Herr Näslund: Jag har, såsom Kammaren finner af betänkandet, icke kunnat instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit i föreliggande fråga. Motionären har föreslagit och Utskottet tillstyrkt, »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta

utarbета samt förelägga Riksdagen förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.»

Ehuru jag i princip delar motionärens åsigt derom, att något bör göras i afseende å underhåll af byvägar, åtminstone sådana bland dem, som utgöra samfärdsel-leder emellan flere efter en och samma väg belägna byar, har jag likväl trott, att Riksdagen först bort invänta regeringens förslag till lag angående de allmänna vägarnes upptagande och underhåll, innan man vidtagit någon åtgärd för erhållande af nya bestämmelser rörande byvägsunderhållet.

Det är nog sant, att Riksdagen lättast kommer ifrån ett förslag genom att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och, på grund af en sådan, ett lagförslags framläggande, men på hvilken grund samma förslag bör vara baserad, derom lemnas vederbörande icke den ringaste ledning. Att i förevarande fråga lägga t. ex. den ene motionärens, Herr Joh. Andersson i Lysvik, förslag till grund för ett stadgande om byvägsunderhållet förefaller mig åtminstone rent af orättvist, då han, bland annat, i sin motion föreslår att, derest olika stadganden för väg *inom* by och väg *från* by blefve föreskrifna, i underhåll af väg inom by då skulle deltaga alla inom samma by varande egare af jordbruks- eller annan fastighet, samt underhållet af väg från by bestridas af kommunen. Hvad motionären afser med benämningen af »väg inom by» kan man ej ens af motiveringens sluta sig till, om dermed åsyftas endast den del af en by, som inskränker sig till yttnehållet af gårdstomterna, eller t. ex. den del af vägen, som genomlöper en bys inegor. Icke kan jag föreställa mig, att motionärens afsigt varit att göra det till ett kommunalt onus att underhålla hvarje enskild bys väg åtminstone inom dess egna inegor. Och huru skulle man förfara vid en fördelning af en bys utfartsväg, som stundom löper öfver en och annan bys i en nästgränsande kommun utmark. Skall denna senare kommun få vidkännas underhållsskyldigheten af denna utfartsväg åt en by inom en annan socken, derför att dessa byar i en förgången tid lemnat sitt bifall till dessa vägars framdragande?

Det är på grund af dessa skäl, som jag inom Utskottet icke ansett mig kunna instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit, och af samma skäl anser jag mig nu skyldig yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Jag ber att få instämma med den föregående talaren.

Besvärerna på landsbygden äro i allmänhet redan så stora, mine herrar, att vi icke böra ytterligare öka dem. I synnerhet då frågan om vägsunderhållet i sin helhet ännu icke är afgjord, synes det mig vara något tidigt att gå in till Kongl. Maj:t med en sådan skrifvelse, som den af Lag-Utskottet nu föreslagna. Angående skyldigheten att deltaga i underhållet af byvägar, innehåller 3:dje punkten i Kongl. resolutionen på adelns besvär 1735, § 8, »att Kongl. Maj:t i näder vill, att de så kallade byvägar endast af dem, som sig deraf betjena, underhållas skola, så att landet dermed icke vidare för en eller annans beqvämlighets skull bör besväras». Detta resonnement är fullkomligt

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

riktigt. Med kännedom om de många onera, som redan nu vidlåda jorden, skulle jag för min del hysa tvekan om lämpligheten att pålägga den en ytterligare börda, hvilket man otvifvelaktigt skulle göra genom att till större eller mindre del lägga skyldigheten att underhålla dessa enskilda utfartsvägar på kommunerna. Kommunalutskylterna visa redan en sådan tendens att stiga, att jag icke på något sätt vill bidraga till deras ökande. De, som skola begagna sig af sådana utfartsvägar, kunna ganska lätt komma öfverens sins emellan och begära fastställelse af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. De kunna då genom att göra sina prestationer in natura slippa en ytterligare debitering på sina kommunalutskylder. Så går det vanligen till inom det län jag tillhör, der en mängd sådana frågor förekomma.

Jag anholder således om afslag å Utskottets förslag, emedan jag anser, att det skulle medföra en ökning i de många onera och besvär, som hvila på jorden och hvilka redan nu i en oroväckande grad tynga på jordbruket.

Herr Petersson i Runtorp: I motsats mot den föregående talaren anser jag, att motionärerna haft fullt skäl för sin åsigt, och hembär dem min tacksamhet för att de framkommit med denna fråga. För min del tror jag, att det just är rätta tiden att tala om byggande och underhåll af byvägar, då frågan om de allmänna vägarne byggande och underhåll står på dagordningen. Jag anser, att det skulle blifva en stor lucka i vår lagstiftning rörande byggande och underhåll af vägar, om man vid ordnandet af dessa förhållanden för de allmänna vägarne icke på samma gång toge i akt skyldigheten att bygga och underhålla by- och utfartsvägar, hvarför jag äfven anser, att det förslag, Utskottet här framlagt, bör vinna Kammarens bifall.

Hvad beträffar förste talarens yttrande, att man i den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t icke nämnt något om de grunder, hvarpå man anser att en lagstiftning i denna sak bör byggas, och att man icke bör skrifva till Kongl. Maj:t, förr än man har detta klart för sig, vill jag fästa Kammarens uppmärksamhet på, att en af motionärerna antydt, huru han åtminstone tänkt sig förhållandena, och detta yttrande kan alltid gifva ett uppslag till en utredning af frågan, då Kongl. Maj:t kan se till, huru den bäst må kunna realiseras. Jag tror således, att det icke är något ondt i, att frågan kommer på tal på samma gång som de allmänna vägarne, och att, när man inför förändrade bestämmelser beträffande dessa, man då äfven fäster något afseende vid de så kallade byvägarne.

Nu förhåller det sig så, hvilket torde vara bekant för litet hvar, att de, som bo vid allmänna vägarna, hafva en stor fördel af dessa, då de på samma gång äro dels utfarts- och dels afvelsvägar, så att dylika hafva de utan sin förskyllan eller värdighet gratis. Men det finnes äfven personer, som bo hela mil från allmänna vägen. Är det under sådana förhållanden rätt, att de skola hafva lika långt vägstycke att underhålla af den allmänna vägen som den, hvilken bor vid denna väg. Jag tror, att detta är en vigtig grundsats vid bestämmande af vägunderhållningsskyldigheten, att den, som bor på ett

visst afstånd från en allmän väg, bör hafva en mindre skyldighet att underhålla denna än den, som bor invid densamma. Detta är min åsigt.

Om vi gå tillbaka till de gamla grunderna för vägunderhållet, voro de uppgjorda under helt andra förhållanden, än som nu existera. Då skedde underhållet af vägarne hufvudsakligen för statens räkning, nu deremot uppfylles statsändamålet till största delen genom jernvägarne, och vägarne blifva mer och mer endast ett kommunalbehof och betraktas såsom ett sådant.

På grund af hvad jag anfört yrkar jag bifall till Lag-Utskottets förslag, emedan jag anser det vara rätt.

I detta yttrande instämde Herrar *Börjesson, Andersson* i Knarre-
vik, *Petersson* i Eksebo, *Ljunggren, Björkman, Jönsson* i Mårarp,
Wallmark och *Johansson* i Löfåsen.

Vidare anförde:

Herr And. Bengtsson: Jag skall endast be att få tacka Lag-Utskottet för dess tillstyrkande af motionen och på samma gång uttala min förvåning öfver, att man här uppträder och sammanblandar frågorna om allmänna vägar och byvägar, enär byvägar ingalunda kunna komma att underhållas efter samma grunder som allmänna vägar. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Helander: Än i dag saknas hvarje bestämmelse i fråga om den grund, som skall följas, vid fördelning af underhållet af enskilda vägar, och det torde icke vara för tidigt att söka få någon bestämmelse i detta fall. När fråga är om underhåll af utfartsvägar, som begagnas af två eller flera byar, finner man lätt, hvilka stora svårigheter uppstå, då man icke vet om fördelningen af vägens underhåll skall ske efter antalet, lika, eller om mantalet skall utgöra grunden, eller i hvilket afseende fastighetstaxeringsvärdet möjligen skall ligga till grund eller i hvad mån man bör taga hänsyn till, att det ena hemmanet eller den ena byn ligger närmare den allmänna vägen, då åter ett annat ligger på kanske en mils afstånd derifrån eller deröfver. Detta allt är det stort skäl att få reda i. Hvad åter sjelfva *skyldigheten* att underhålla utfartsvägar beträffar, finnes föreskrift derom i nyss åberopade Kongl. resolutionen af den 8 Januari 1735. Då nu denna skyldighet finnes för dem, som begagna sig af vägen, och alla dessa skola underhålla densamma, är det högeligen behöfligt, att några bestämmelser jemväl finnas, som kunna följas för att få reda på sjelfva grunden till fördelning af underhållet emellan de underhållsskyldige.

Då reservanterne icke sagt annat, än att de afstyrka bifall till motionerna, är det klart, att man icke kan ingå i någon vederläggning af reservationen, men skulle denna afse, att en skrivelse till Kongl. Maj:t är obehöflig, anser jag deremot, att den är nödvändig, på de skäl jag nämnt. Afser den åter blott, att man i skrivelsen till Kongl. Maj:t bort litet närmare uttala sig, i hvilken riktning man ville, att

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

en lag om underhåll af utfartsväg borde gå, anser jag detta vara ett i allmänhet viktigt skäl, emedan man icke gerna bör skrifva till Kongl. Maj:t utan att först sjelf vara på det klara med hvad man vill, att lagen i hufvudsak skall innehålla. Jag medger dock, att i en sak som denna, är det ganska svårt att uppställa några bestämda grunder, men det får jag säga, att väljer Kammaren dem den ene af motionärerna antydt, vill jag icke obetingadt vara med derom. Jag tror emellertid, att det är alla skäl för att söka få någon klarhet i saken, och därför instämmer jag med Utskottet.

Herr Grefve Sparre: En ärad talare här i mitt grannskap uttryckte sin förvåning deröfver, att jag afstyrkte Utskottets förslag och kunde icke förstå hvarför jag gjorde det. Jag tror mig tillräckligt tydligt hafva gifvit tillkänna mina skäl därför. Jag yttrade nemligen, att jag icke ville vara med om ett bifall till Utskottets förslag, därför att det skulle medföra en ökning i de många onera och besvär, som hvilat på jorden. Jag tror att herrarne litet hvar, som hafva kännedom om förhållandena på landet, hafva sett huru dessa utskylder och onera under senare tiden tilltagit på ett sätt, som icke kan undgå att väcka bekymmer. Och jag för min del hyser tvekan att vara med om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ett förslag till lag, som skulle kunna öka dessa besvär.

Talaren på kalmarbänken uttalade ganska tydligt den meningen, att detta väghållningsbesvär borde indelas på socknen och att, om ett hemman ligger mera aflägsset, bör det derföre icke vara betungadt med ett större onus i detta afseende. Men när en egare af ett dylikt aflägsset beläget hemman inköpte detsamma, skedde ju detta med full kännedom om dess aflägsna belägenhet, och att nu söka få denna olägenhet afhjelpat på andras bekostnad vore alldeles icke rätt. Lagen innehåller ganska oförtydbart, att dessa vägar skola underhållas af dem, som sig deraf betjena, och att icke andra skola dermed besväras. Detta anser jag vara fullkomligt riktigt. I fråga om sättet för tillämpningen af denna grundsats har Kongl. Maj:t i skrifvelse den 17 April 1828 förordnat, att, derest de som begagna sig af vägen, icke kunna komma öfverens om huru underhållet af vägen skall dem emellan fördelas, så skall tvisten härom afgöras af domstol, och i sådant fall föreskrifver utan tvifvel domstolen, att vägen skall underhållas af hvar och en i den mån hans hemman ligger mera aflägsset och han begagnar större eller mindre del af vägen. Att nu hos Kongl. Maj:t begära åtgärders vidtagande i denna sak utan att antyda i hvilken riktning dessa åtgärder skola gå, anser jag för min del ganska vådligt. Kongl. Maj:t skulle i denna begäran finna anledning till antagande, att Riksdagen icke vidare godkänner den princip, som nu i detta afseende är gällande. Det vore i min tanke ytterst betänkligt att ingå till Kongl. Maj:t med en dylik skrifvelse, hvori icke antydes i hvilken riktning den begärda förändringen skall gå, och deraf, jag upprepar det, Kongl. Maj:t kan få anledning att tro, att Riksdagen icke längre är nöjd med den princip, som hittills i detta fall varit gällande. För min del anser jag den principen fullkomligt riktig att, om ej öfverenskommelse om

vägunderhållets fördelning kan träffas, saken skall afgöras af domstol efter de grunder jag nyss antydt, och anser icke erforderligt, att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med den här ifrågasatta skrifvelsen.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Herr Thomasson: Jag är mer än vanligt främmande för det ämne, som här föreligger, och jag hade derföre väntat att någon häri mera hemmastadd af Lag-Utskottets ledamöter uppträdt till försvar för Utskottets förslag. Men då så icke skett, ber jag att få yttra några ord.

Det har icke undgått Utskottet, att detta är ett synnerligen svårt ämne, och detta har också utgjort skälet, hvarför Utskottet icke tillstyrkt ett skrifvelseförslag på vissa angifna grunder. Hvad som åsyftas härmed, är icke att få ett fullständigt förslag, sådant att Riksdagen på grund af denna skrifvelse vore bunden att antaga det, utan meningen vore att få en fullständig utredning af denna mycket kaotiska fråga. Den regering, som på grund af en dylik allmänt hållen skrifvelse framlägger ett förslag, bör icke finna sig det ringaste förnärmad, om förslaget icke vunnit Riksdagens bifall. Saken hade dock blifvit utredd, och dermed vore mycket vunnet.

Grefve Sparre har såsom skäl mot Utskottets förslag anført, att vi redan vore så betungade med kommunalutskylder, att man borde akta sig för att ålägga vidare sådana. För min del kan jag icke förstå, att Utskottets förslag kan leda till några ökade utgifter. Det är väl icke meningen, att vägarna skola ligga olagade, utan äfven nu skola de väl lagas, och äfven om en ny lag kommer till stånd, lära vägarne icke blifva annorlunda eller bättre lagade än af behofvet påkallas.

Det har icke varit någons inom Utskottet mening, att detta onus skulle flyttas öfver på andra än dem, som nu bära detsamma. Hvad man åsyftat är att få klart för sig, huru detta onus skall utgöras, hvilket nu är i hög grad obestämdt. Nu säges, att man kan träffa öfverenskommelse eller gå till domstol. Men är det lämpligt för hvarje byalag att gå till domstol och är det nyttigt då det icke finnes någon författning, hvarpå domstolen kan grunda ett utslag? Det har ock visat sig, att de olika domstolarne hafva mycket olika fördelat dessa bördor. Under sådana förhållanden kan det väl icke vara olämpligt att begära en utredning, som kan läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

Det säges, att genom den föreslagna skrifvelsen skulle man fördröja afgörandet af den stora frågan om väghållningsbesvärets utgörande på landet. Men det är klart, att detta icke kan vara meningen, ty denna stora fråga är nu så förberedd, att den torde vara att emotse nästkommande riksdag. Herr Petter Persson ville vänta med denna fråga, tills man komme på det klara med det allmänna väghållningsbesväret. Men jag tror icke det kan vara skäl, att uppskjuta något, som fordrar så lång utredning, under väntan på afgörandet af en fråga, som dermed icke eger ovillkorligt sammanhang. Ty det är väl uppenbart, att frågan om en lagstiftning för byggande och underhåll af utfarts- och byvägar, icke kan fotas på samma grunder, som den om underhåll af allmän väg. Enligt mitt förmenande har Utskottets af-

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

sigt icke varit någon annan, än att de, som för närvarande äro skyldiga att underhålla byväg, skola fortfarande blifva det, men det skall bestämmas, huru sådant skall ske, och huru bördan dem emellan skall fördelas, så att man icke för hvarje fall behöfver gå till domstol. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herrar *Granlund*, *Hæggström* och *Petersson* i Hamra.

Herr Sven Nilsson yttrade: Jag ber för min del att få anhålla om bifall till Utskottets förslag. Jag kan icke rätt väl förstå talarens på venersborgsbänken åskådningssätt, då han synas betrakta det såsom ett onus för jordbrukarne att få byvägarne iståndsatta så att de blifva farbara; tvärtom lär det väl vara en fördel för jordbruket att få goda vägar. Icke heller kan jag inse, att det kan ligga något ökad onus för jordbrukarne uti att söka få närmare bestämdt, hvem underhållsskyldigheten af dessa vägar åligger, och huru denna skyldighet skall fördelas. Det är minst sagdt ovanligt höra en landshöfding yttra sådana meningar i fråga om underhållet af vägar, som han uttalade. Den ärade talaren sade sig äfven befara, att denna underhållsskyldighet kunde blifva en kommunal angelägenhet om Utskottets förslag bifölles, och denna fruktan har naturligtvis sin grund deri, att Herr Grefven är rädd, att bördan deraf skall på något sätt lyftas från jordbruket, hvilket Herr Grefven icke vill, och i så fall lär han icke visa sig så öm om jordbrukarne, som han lät påskina. För min del skulle jag icke hafva något emot, att kommunens öfriga medlemmar finge i någon mån deltaga i detta underhållningsbesvär, emedan åtminstone en stor del af en kommuns medlemmar, hvilka icke äro jordbrukare eller hemmansegare, äfven begagna dylika vägar, i många fall mycket mer än jordbrukarne. Jag minnes mycket väl, hurusom, då den ärade talaren och jag voro ledamöter af Lag-Utskottet, samma fråga, som nu föreligger, förevar, och man yrkade att större fabriker och brännerier m. fl. industriella inrättningar skulle deltaga i underhållsskyldigheten af dessa vägar. Jag vet icke hvilken uppfattning Herr Grefve Sparre härom nu lyser, men jag vet, att på den tiden försvarade han den åsigten, att äfven sådana som icke äro jordbrukare, men betjena sig af vägen, vore skyldiga att deltaga i underhållet. Men meningarne hafva visat sig mycket delade om huru vida andra än jordbrukare skola vara skyldiga att bygga och underhålla dylika vägar, isynnerhet som lagen i ty fall ej är tydlig; och då på många ställen finnas stora industriella anläggningar, som begagna de enskilda vägarne i så hög grad, att de ofta göra dem ofarbara, utan att de bidraga till dess underhåll, anser jag det till och med vigtigare att få närmare bestämmelser om den nu ifrågavarande vägunderhållsskyldigheten, som om skyldigheten att underhålla vägar i allmänhet, i fråga om hvilka senare åtminstone en stadig grund för bestämmandet af underhållsskyldighetens fördelning redan finnes. Jag tror icke heller, att ett antagande af detta Utskottets förslag ovilkorligen skulle leda till sådana konklusioner från regeringens sida, som Herr Grefve Sparre föreställde

sig, men väl dertill, att alla sådana som af vägarne sig betjena, kunna förmås att på laglig väg deltaga i underhållskostnaden. Väl är det sant, att utredningen hvarken i motionen eller i Utskottets förslag ej är så fullständig som önskligt vore, då der ej är tydligt angifven den grund, hvarpå ett nytt förslag i ännu bör byggas, men om frågan härom öfverlemnas till Kongl. Maj:t, hyser jag den förhoppning, att Kongl. Maj:t skall i detta afseende så väl som i andra frågor åstadkomma en fullständig utredning, som leder till ett fullständigt förslag, hvilket kan tillfredsställa det allmännas kraf. Jag anholder derfore om bifall till Utskottets hemställan.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Herrar Sv. Andersson och And. Nilsson instämde med Herr Sven Nilsson.

Härefter anförde:

Herr Nils Petersson: Till hvad jag förut yttrat vill jag endast tillägga, att denna fråga icke behöfver stå i något sammanhang med den stora vägunderhållningsfrågan.

Grefve Sparre har visserligen sagt, att enligt nu gällande författning skulle parterna komma öfverens om vägunderhållningsskyldigheten, men kunde öfverenskommelse icke träffas, skulle domstol afgöra tvistigheten. Jag trodde, att en så erfaren man som grefve Sparre icke skulle komma fram med sådant tal, då han väl borde veta, att öfverenskommelser icke gälla för andra än de som träffat aftalet. Om sålunda en gård byter om egare, så är den förra öfverenskommelsen af intet värde. Det är således nu ovisst, huru vägunderhållet skall utgöras. Den som rest omkring på landet, vet nog huru byvägarna i allmänhet se ut. Om nu den ena vill förbättra vägen, så vill den andra det icke, och derigenom uppstår en mängd svårigheter.

Grefve Sparre sade vidare, att man härigenom skulle öka kommunalutskylderna, hvilka redan vore tillräckliga. Det har dock visat sig, att det blifver billigare att underhålla goda vägar än att förstöra redskap och fordon på dåliga vägar. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Öberg: I likhet med motionären anser jag, att en lagförändring i byväghållningsskyldigheten bör ega rum och att en lag kommer till stånd, som föreskrifver huru och på hvad sätt byvägar skola af de olika bya-lagen upprätthållas. De byar, som äro långt aflägsna från den allmänna landsvägen och som hafva många svårigheter och stora kostnader för underhåll af vägar, som de hafva att passera innan de komma in på de allmänna landsvägarne, anser jag icke böra vara i landsvägbyggnadsskyldighet likställda med dem, som bo nära intill dessa vägar. Jag anser det vara fullt rättvist, att de aflägsna byarna i någon mån böra få hjelp till underhåll af de vägar, som gå intill den allmänna landsvägen, då de derjemte, i jemlikhet med dem som bo invid landsväg, skola underhålla den allmänna landsvägen. Jag anser det derfore vara fullt rättvist, att de få något bidrag eller någon hjelp

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

till underhåll af sina vägar. Ty de böra väl hafva lika rättigheter i samhälligheten då de hafva samma skyldigheter; men de hafva ju icke lika rättigheter och skyldigheter, då de först måste underhålla särskilda vägar och sedan den allmänna landsvägen jemte de öfrige, hvilka icke hafva några byvägar att underhålla.

Man har sagt, att några grunder icke blifvit uppgifna, hvarföre de, som underhålla byvägar, böra erhålla hjälp. Jag tror dock att dessa grunder äro uttalade i det förslag till vägunderhåll, som nu ligger hos Kongl. Maj:t. Jag tror, att samma grunder, som äro föreslagna för landsvägar, skulle kunna tillämpas på byvägar i inskränktare mening och jag anser och derföre att det skrifvelseförslag, som af Utskottet här tillstyrkts, bör af Kammaren bifallas. Jag skulle vilja tillägga, att i denna skrifvelse gjordes den hemställan, att i sammanhang med det vägförslag, som nu är under Kongl. Maj:ts pröfning, äfven förslaget om byvägars underhåll toges af regeringen i öfvervägande.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr J. W. Lindh förenade sig med Herr Öberg.

Herr Persson i Isie: Jag begärde ordet egentligen med anledning af Lag-Utskottets vice ordförandes yttrande, att jag hade sagt att det vore meningen, att denna fråga skulle afgöras på samma gång som frågan om de allmänna vägarne. Detta yttrande var endast framtäldt såsom en fråga, och att man fick gissa sig till hvad Utskottet möjligen hade menat. Då Utskottet tillstyrkt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande af förslag till lag angående skyldigheten att underhålla by- och utfartsvägar, men icke nämnt, om den skulle blifva fördelad efter rättvisare grunder än hittills, såsom i likhet med Riksdagens skrifvelse om de allmänna vägarna, så kunde jag ju icke veta, om Utskottets mening vore, att frågan om de enskilda vägarne skulle afgöras på samma gång som frågan om underhållet af allmänna landsvägar. Då nu så icke varit meningen, efter de upplysningar, som Herr Thomasson lemnade, så hoppas jag, att regeringen skall fästa tillbörligt afseende dervid och icke beräkna underhållet af vägarne efter det gamla sättet, då hemmantalet utgjorde den hufvudsakligaste grunden.

Under sådan förhoppning anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: En föregående talare har sagt, att Utskottets mening icke vore att flere än nu skulle vara skyldiga att hädanefter bidraga till vägbyggnadsskyldigheten och vägars underhåll. Jag vill då fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att då frågan förekom inom Utskottet, så yttrades den åsigten att äfven fabriker, sågverk, kapitalister, handtverkare m. fl. borde i någon viss mån deltaga i underhållet af vägar, men Utskottet ville för sin del icke framlägga några särskilda grunder derför utan öfverlemnade detta åt Kongl. Maj:t.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Grefve Sparre: Den ärade talaren på norrlands-bänken, som sist hade ordet, har liksom Herr Nils Petersson visat, hvad här egentligen är fråga om, och det är, att byvägar skulle byggas och underhållas på samma sätt som allmän väg. Ja, det är ett mycket vanligt sätt, att den, som har en börda, vill vältra den ifrån sig öfver på en annan. De, som tröttna på att underhålla en byväg, vilja att kommunen skall deltaga deri. Äro herrarne beredde att tillmötesgå sådana önskningsar? Jag tror det icke. Jag anser, att den grundsatsen är riktig, som finnes i nu gällande lag, att de, som begagna sig af vägen, skola underhålla densamma, och därför tror jag, att ingen förändring är behöflig i denna del.

Skulle vi nu ingå till Kongl. Maj:t och, utan att säga ett ord om grunderna, blott begära ett förslag, huru utfarts- och byvägar skola underhållas, så har ju Kongl. Maj:t anledning tro, — jag upprepar det — att Riksdagen icke är nöjd med den grund, som nu gäller.

Jag kan så mycket mera yttra mig opartiskt i denna fråga, som jag befinner mig i den kategori, att jag själf har ganska dryga utfartsvägar att underhålla; de gå på ungefär en half mil. Vilja herrarne aflyfta detta onus och lägga det på kommunen, har jag naturligtvis ingenting deremot, men rättvist blifver det icke. Ty då jag förvärfvade egendomen, visste jag, hvilka onera vidlädde densamma.

Herr Sven Nilsson frågade, huru förslaget kunde medföra ett onus. Jo för dem, som nu icke deltaga i underhåll af by- eller utfartsvägar, men nu skulle få en tillökad vägunderhållningsskyldighet sig ålagd, blifver det väl ett onus. För mig personligen blifver det intet onus, men jag bäfvar för att pålägga kommunerna flera onera, än de redan hafva, och därför tycker jag det vara bäst, att de, som betjena sig af vägen, få underhålla densamma. Detta hindrar naturligtvis icke, att, såsom den siste talaren sade, fabriker och industriella inrättningar i allmänhet böra deltaga i kostnaden för byggande och underhåll af dessa vägar.

Herr Danielson: Jag skall yrka bifall till Lag-Utskottets förslag. De skäl, som anfördes af grefve Sparre, att kongl. resolutionen på adelns besvär den 8 Januari 1735, skulle innehålla så fullständiga bestämmelser i detta fall, som kunna önskas, tror jag icke kunna godkännas af någon. Deri säges, att byvägarne "skola underhållas af dem, som sig deraf betjena, så att landet dermed icke vidare för en eller annans bekvämlighets skull bör besväras". Men hvad som der menas med landet, tror jag är temligen oklart. Detta är för öfrigt en mycket föråldrad bestämmelse. Likaledes åberopade grefve Sparre kongl. brefvet till Kammarkollegium den 17 April 1828. Men detta innehåller endast, huru tvister i detta fall skola fullföljas. Således kan domstolen fortfarande fatta saken huru som helst, och det är derföre nödvändigt att få en lagbestämmelse, som ordnar dessa förhållanden.

Nu är sagdt, att här icke angifvits några grunder för förslagets utarbetande; men jag hoppas, att Kongl. Maj:t i detta fall som med den stora vägfrågan låter landstingen och hushållningssällskapen yttra sig i frågan, och då tror jag, att dervid uttalanden från alla delar af

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

landet skola ske samt dervid framhållas de grunder, som äro lämpliga för ett lagförslag, som tillfredsställer det ifrågavarande behovet. Ty nog är det bra fattigt, att i den allmänna lagen icke finnes ett ord taladt om, huru utfarts- och byvägar skola byggas och underhållas. Jag tror därför, att man bör bifalla, hvad Utskottet hemställt, hvaregenom man i sinom tid kunde få reda i denna sak.

Med Herr Danielson instämde Herrar *Magnusson* och *Månsson*.

Herr And. Bengtsson: Då grefve Sparre nyss nämnde, att det skulle blifva synnerligen betungande för kommunerna att underhålla dessa byvägar, om en lag därför blefve bestämd, ber jag få säga, att detta icke är fallet. Inom den kommun, jag tillhör, finnas två byvägar, hvilka vardera uppgå till ungefär en mils längd. För omkring trettio år sedan kommo byalagen öfverens om, att hvar och en skulle bidra till byvägens underhåll i förhållande till den fördel han hade af den samma, samt verkställde delning derå och dessa vägar voro en tid derefter ganska bra underhållna, utan att någon stor kostnad behöfde derå nedläggas, ty de vägbyggnadsskyldige sände hvar för sig till vägens lagning allenast en dräng med häst på en dag och dermed var arbetet gjort. Men sedan hafva de fleste af dem, som ingått denna förening, gått bort antingen genom döden eller på annat sätt samt en och annan undandragit sig att underhålla vägarne. Af dessa anledningar blefvo vägarne å vissa ställen nästan ofarbara. På senare åren hafva vi angående den ena af vägarne, som är omkring en mil lång, ingått en ny förening. Derigenom har denna väg åter försatts i godt stånd. Om nu grefve Sparre skulle fråga: hvem bestrider då kostnaden därför, så skall man svara honom: detta kostar *kommunen* intet, utan bylaget har verkställt detta arbete till sin egen fördel och ingen har ansett sig deraf synnerligt betungad. Vidkommande åter en annan väg, så har man angående denna icke lyckats åstadkomma någon förening, emedan några af dem, som skulle deltaga i vägunderhållet, tredskade. Men hellre än att derom gå till domstol hafva en del andre underhållsskyldige lagat jemväl de tredskandes väglotter.

Grefve Sparre yttrade, att man hade att hänvända sig till vederbörande häradsrätt, men detta synes mig icke vara lämpligt, ty deraf uppstå både kostnad och osämja.

Jag förstår icke, huru man kan lägga sig emot ett sådant förslag som det nu föreliggande. Det är tids nog att tala om kostnaden, då lagförslaget en gång kommer fram. Här är ju hvarken fråga om att betunga kommunerna eller att sammanblanda de vägar, föreliggande förslag afser, med de allmänna vägarne. Här är endast fråga om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t om franläggande af förslag till lag angående byggande och underhåll af byvägar. Den lag, som af Grefve Sparre åberopas, nemligen att byvägar skola underhållas af dem, som sig deraf betjena, synes mig mycket sväfvande, ty deraf kan framgå, att en hvar, som befar byväg, skulle kunna bringas att deltaga i underhållsskyldigheten.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Thomasson: Jag har funnit mig förelåten att begära ordet med anledning af det på mig syftande yttrandet af Herr Johan Anderson i Tenhult. Han antydde nemligen, att jag skolat lemna felaktiga uppgifter, då jag sagt, att Utskottet icke ville öfverflytta denna börda på andras skuldror än dem, som nu bure den, och såsom bevis för detta sitt påstående anförde han, huru som inom Utskottet den åsigten ville göra sig gällande, att äfven fabriker samt andra industriella bruk och inrättningar borde i underhållsskyldigheten deltaga. Men jag ber få erinra Herr Johan Anderson, att nu gällande lagen innehåller, att dessa vägar skola underhållas af dem, som begagna dem, och industriinrättningar må väl höra till dem, som begagna byvägar.

Medan jag har ordet, ber jag få bemöta ett af grefve Sparre gjordt påstående, nemligen att, då vi besluta en skrifvelse, sådan som den nu ifrågasatta, utan att deri angifva några grunder, så innebär detta, att vi äro missnöjda med de grunder, som nu finnas. Så är dock icke förhållandet, ty Utskottet har tydligt angifvit, hvarför man begär en lagstiftning i detta hänseende eller att orsaken dertill är, att den nuvarande lagstiftningen härutinnan icke är nog omfattande och bestämd. Hade man ansett grunden oriktig, skulle nog detta hafva blifvit särskildt uttryckt, men nu har man åstundat endast en komplementering af lagstiftningen. Jag förnyar min anhängan om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner å de olika yrkandena, biföll Kammarén Utskottets hemställan.

Härefter åtskildes Kammaréns ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem

II. A. Kolmodin.